

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Maailma keelte ja kultuuride instituut
Klassikalise filoloogia osakond

Betty Jacklin Jennifer Neljand
Naistevahelised loitsud kreeka armumaagias
Bakalaureusetöö

Juhendajad: Ivo Volt PhD, Maria-Kristiina Lotman PhD

Tartu 2025

Sisukord

Sisukord	2
Kasutatud lühendid	3
Sissejuhatus.....	4
1. Needustahvlid	5
2. Armuloitsud.....	8
3. Naistevaheline armastus antiigis.....	10
4. Supplementum Magicum 1.37	13
5. Papyri Graecae Magicae 32	15
6. Supplementum Magicum 1.42	17
6.1. Teemaatilised kordused.....	27
6.1.1. Põlemine	27
6.1.2. Saunamaja	31
6.1.3. Vara	34
Kokkuvõte.....	36
Kirjanduse loetelu	37
Summary	40
Lisa 1 – Voces magicae loitsus Supplementum Magicum 1.42	41
Lisa 2 – Papyri Graecae Magicae 32 pildid	42
Lisa 3 – Loitsudes tegutsejad.....	44

Kasutatud lühendid

AL = Antiigileksikon 1985. Teine trükk. Tallinn: Valgus.

LMPS = Muñoz Delgado, Luis; Rodríguez Somolinos, Juan (2001). *Léxico de magia y religión en los papiros mágicos griegos*. Madrid: Instituto de filología, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

PGM = Preisendanz, Karl (1931). *Papyri graecae magicae: die griechischen Zauberpapyri*. Leipzig/Berlin: Teubner.

SM = Daniel, Robert; Franco Maltomini, eds. (1990). *Supplementum Magicum*. Vol. 1. *Abhandlungen der rheinischwestfälischen Akademie der Wissenschaften, Sonderreihe Papyrologica Coloniensa* 16.1. Opladen: Westdeutscher Verlag.

Sissejuhatus

Minu bakalaureusetöö eesmärgiks on anda oma panus seni küllaltki vähe uuritud valdkonna arendamiseks, milleks on antiikaja loitsude uurimine. Tahan ka populariseerida loitsude uurimist eelkõige Eestis, kuid ma ei soovi populariseerida nende loitsude loitsimiseks kasutamist. Eesmärkide saavutamiseks tõlgin eesti keelde kõik teadaolevalt säilinud antiikajast pärit loitsud, kus üks naine sunnib teist naist end armastama. Tõlgete lugemise hõlbustamiseks lisan neile kommentaari ja sisukokkuvõtte koos loitsu lühiülevaatega. Teema põhjalikumaks avamiseks kirjutan eraldi peatükid pikemalt needustahvlitest, armuloitsudest ja naistevahelisest armastusest antiikajal. Kolmest töös käsitletavast loitsust SM 1.37, PGM 32 ja SM 1.42 jääb mulle enim silma SM 1.42 oma keelelise kauniduse ja sisulise keerukusega. Eriti selle loitsuga töötades tundub mulle oluline rääkida selles olevatest temaatilistest kordustest, sest minule teadaolevalt ükski varasem selle loitsu-uurija seda veel pole teinud. Töö selles osas on meetodiks korduste temaatiline ja vormiline analüüs.

Teema valiku puhul on mulle oluline, et ma ei valiks teemat, mis on juba ammendatud või mul oleks oma uurimisega võimalik ammendada. Valin just naistevahelised armastusloitsud, sest näha päris naisi ja nende teiste naiste armastamisest tingitud ettevõtmisi ammusest ajast paelus mind isiklikust huvist teema vastu. Algmaterjali maht tundus ka igati sobilik bakalaureusetööks.

Olen rohkem kui õnnelik, kui keegi tulevikus uurib veel neid loitse edasi, näiteks näen viljakat põldu *hapax legomenon*'ide ja epiteetide uurimiseks.

1. Needustahvlid

Needustahvlid (ladina keeles *tabellae defixionum* ehk *defixiones*, kreeka keeles καταδεσμοί) on enamasti õhukesed pliitahvlid, millel on kirjutatud loitsud inimeste või loomade mõjutamiseks. Nende eesmärk on tekitada kahju ja piirata seda, kelle kohta loits käib.¹ Kasutatavaks materjaliks oli plii, sest see oli antiikajal laialdaselt kättesaadav, mille tõttu see oli odav, ja oma pehmuse tõttu võimaldas see lihtsalt kirjutamist. Plii oli ka sobiv just needusteks, sest see seostus antiikajal haiguste ja surmaga.² Eriti hea pidi olema teha needustahvel sellest pliist, mis oli varem olnud kanalisatsioonitoru³. Tihti deformeeriti needustahvlid pärast kirjutamist voltimise, rullimise või naelutamise kaudu⁴. Egiptuses on kasutatud needustahvliteks ka muid materjale peale plii, needused olid kirjutatud ka kivisse, pronksi, marmorile, potikildudele, kalliskividesse, papüürusele ja puidule⁵. Ka minu uuritav PGM 32 langeb needustahvli mõiste alla, olgugi et see on kirjutatud papüürusele. PGM ja needustahvlid (*defixiones*) on kõige olulisemad allikad hilisema antiikaja maagia praktika mõistmiseks⁶.

Needustahvleid jäeti enim varases eas või vägivaldselt surnud inimeste haudadele, et nemad laibadeemonitena (νεκροδαίμονες) viiksid täide loitsus ettenähtud käske. Sellised hauad olid surnuaedadel, kuid veel jäeti needustahvleid ka amfiteatritesse, sest seal toimusid surmaga lõppevad võitlused.⁷ Arvati, et laibadeemonid veetsid rahutult aega oma surnukeha läheduses⁸. Tahvleid pandi ka kohtadesse, mis on otseselt seotud loitsu ohvriga, näiteks tsirkusesse sportlase vastase sisuga loits. Tahvleid jäeti ka jõgedesse, allikatesse, kaevudesse ja saunadesse, sest neid peeti maagilise jõuga kohtadeks.⁹

Needustahvlite loitse on erinevad uurijad temaatiliselt erinevalt jaotanud. Peamiselt jagunevad need rivaali kõrvaldamise loitsudeks (eriti spordis, äris, kohtus, poliitikas), õigust nõudvateks

¹ Urbanová 2018: 17.

² Urbanová 2018: 36–37.

³ Gager 1992: 4.

⁴ Franek ja Urbanová 2025: 24.

⁵ Franek ja Urbanová 2025: 21; Urbanová 2018: 37.

⁶ Watson 2019: 7.

⁷ Franek ja Urbanová 2025: 24–25.

⁸ Gager 1992: 12.

⁹ Franek ja Urbanová 2025: 24–25.

loitsudeks ja armuloitsudeks.¹⁰ Äri, kohtu ja poliitikaga seotud loitsud nõuavad vastase mõtlemise piiramist ja spordiga seotud loitsud rivaali kehalise võimekuse piiramist.¹¹ Sportlastest kaarikujuhte loitsiti tihti koos nende hobustega¹². Õigust nõudvad loitsud on suunatud tundmatuks jäänud varaste vastu, et neid karistada varguse eest ja nõuda varastatud asjade tagasitoomist. Varguse ohver, kes on tihti nimeliselt välja toodud, kutsus nendes tavaliste allmaajumalate asemel hoopis appi kohalikke jumalaid. Kreekas võidi panna õigust nõudvaid loitse ka avalikult esitlusele, mis on väga ebatavaline loitsudega ümberkäimine.¹³ Armuloitsude kohta loe peatükk 2. Armuloitsud.

Enamik antiikmaagiast uurivaid teadlasi arvab, et needustahvlid ei kutsu otseselt üles füüsilist vägivalda kasutama loitsu sihtmärgi vastu, vaid loitsuga väljendatakse pigem sümboolset agressiooni. Vähem on neid, kes väidavad, et loitsudes kirjeldatav julmus on mõeldud päriselt teostamiseks.¹⁴

Needustahvlites kutsutakse tihti üles ktoonilisi jõude. Enne 2. sajandit pKr kutsuti üles peamiselt kreeka-rooma jumalaid, peale seda aga ka muude religioonide üleloomulikke olendeid.¹⁵ Kreeka-Rooma jumalatest kutsuti üles enim Hadest, Selenet ja Hermest. Kuid kõige tavalisem oli üles kutsuda laibadeemoneid (νεκροδαίμονες) ehk noorelt surnud inimesi. Enamasti kutsuti laibadeemoneid üles anonüümselt.¹⁶ Minu uuritavates loitsudes SM 1.37 ja PGM 32 kutsutakse laibadeemoneid nimeliselt Horioniks ja Euangeloseks. Autasuks laibadeemoni teenete eest pakuvad osad loitsud tema vabakslaskmist¹⁷.

Selleks et need, kes on üles kutsutud, teeksid seda, mida kästi, kohustatakse neid nendest võimsama jumala üleskutsumisega. Seda loitsu osa kirjeldamiseks võtavad Urbanová jt kasutusele termini *mediation syntagma*¹⁸. Eestikeelseks vasteks pakun välja

¹⁰ Urbanová 2018: 20.

¹¹ Urbanová 2018: 21–22.

¹² Franek ja Urbanová 2025: 50.

¹³ Urbanová 2018: 24–26.

¹⁴ Watson 2019: 28.

¹⁵ Urbanová 2018: 17.

¹⁶ Franek ja Urbanová 2025: 34–35.

¹⁷ Franek ja Urbanová 2025: 53.

¹⁸ Franek ja Urbanová 2025: 39–44.

vahendussüntagma. Kreeka loitsudes on see tavaliselt süntaktiliselt pärast kutsumist väljendavat tegusõna ja seda väljendatakse akusatiivi käändega. Teksti alguses ja lõpus kutsutakse tihti lisajõuks välja palju jumalusi, kes ei ole ülejäänud tekstiga eriti seotud, et nende nimel aju tehtaks.¹⁹ Loitsuga saavutatavaid eesmärke väljendatakse tavaliselt needustahvlitel imperatiiviga, kuid on kasutusel ka infinitiiv või imperatiivi ja infinitiivi segu.²⁰

Voces magicae, mida kutsun eesti keeles võlusõnadeks, on loitsudes esinev pealtnäha mõistetamatu tähtede rodu. Pikalt arvati, et võlusõnade näol on tegu lihtsalt pudikeelega, sest ka antiikajast on säilinud selliseid arvamusi.²¹ Loitsuloojad uskusid, et need sõnad on mõistetavad jumalikele olevustele ja kui tõlkida võlusõnu meie jaoks mõistetavasse keelde, siis nad kaotaksid oma võimu, aga võlusõnade kasutamine näitas ühtlasi, et nad on usaldusväärsed loitsuloojad ja omavad kontrolli ning teadmisi allmaajumalustest²². Võlusõnade osas, loitsudes esineb tihti allmaajumalate nimesid. Lisaks üleskutsutavate jumaluste varieerumisele muutus ka loitsudes esinev võlusõnade ja joonistuste hulk. Mida aeg edasi, seda rohkem neid esines.²³

Needustahvlite tellijad ei lisanud tavaliselt enda nime loitsudesse. Nad võisid karta, et needus võiks neid endid needa või et keegi saaks teada, et nad on ühiskondlikust moraalist üle astunud.²⁴ Armuloitsudes see nii aga ei olnud, sest pidi olema kindlaks määratud, keda tuleb ikka armastada. Samuti oli see nii õigust nõudvates loitsudes, sest oli vaja kindlaks teha, kellele varastatud vara tagastada.

¹⁹ Franek ja Urbanová 2025: 39–44.

²⁰ Franek ja Urbanová 2025: 47–48.

²¹ Gagner 1992: 9.

²² Brooten 1996: 79.

²³ Gagner 1992: 6–7.

²⁴ Urbanová 2018: 17–18.

2. Armuloitsud

Maagia antiikajal oli pragmaatiline asi, sellel oli kindel eesmärk, mida sellega taheti saavutada²⁵. Armumaagiaga taheti saavutada loitsitavas nii hoolimist, armastust kui ka iha. Armumaagia on jõudnud päris tihti kirjandusse. Juba ka eepostesse, “Iliases“ Aphrodite annab Herale oma võluvöö, “Odysseias“ on Kirke maagiat käsitletud kui armumaagiat. Ja kas ka mitte sireenilaul ei võiks meestele armumaagiaks olla.²⁶ Armumaagiat viidi läbi mitut eri moodi. Oma töös keskendun needustahvlitele, aga peale nende võidi armumaagiat rakendada ka läbi taimede, nukkude ja võlujookide (viimase kohta vt kirjanduslikku näidet Theokritose 2. idüllis, eesti keeles ”Arbuja”, ”Kreeka kirjanduse antoloogia”, 1964, lk 498–501).

Armuloitse jagatakse peamiselt *philia*- ja *eros*-loitsudeks. *Philia*-loitsude peamised kasutajad olid naised ja madalama sotsiaalse astme mehed ning enamasti oli nende loitsude eesmärk juba olemasolevat suhet turgutada²⁷. Loitsudega tekitati armastust ja hoolimist oma abikaasades ja meestest valitsejate seas. Enamasti seda tüüpi loitse on meile säilinud amulettidel ja muudel ehetel.²⁸ *Philia*-loitsud pole ka nii vägivaldsed kui *eros*-loitsud²⁹. *Eros*-loitsudes püütakse loitsitavas luua kontrollimatut iha. Peamiselt kasutasid neid mehed ja lõbunaised suunatult kättesaamatule noorele. Loitsuga kutsutakse ohvrit lahkuma oma kodust ja tulema loitsija juurde, olles igatmoodi piinatud.³⁰ Kõik minu uuritavad loitsud on *eros*-tüüpi loitsud.

Armuloitse saab veel täpsemini liigitada kui *philia*- ja *eros*-loitsudeks. Näiteks *eros*-loitsude alla kuuluvad *agoge*-loitsud on juhtimisloitsud, mille eesmärk on sundida armastatuid oma kodust väljuma³¹. Aga ka *agoge*-loitsudel on omakorda alaliike, näiteks *agoge agrypnetike* ehk siis loitsud, mis ei lase magada³². Pean oluliseks liigituste mitmekesisust mainida, kuid lähemalt ma oma töös seda ei uuri.

²⁵ Watson 2019: 33.

²⁶ Faraone 2001: 6.

²⁷ Watson 2019: 34.

²⁸ Faraone 2001: 28.

²⁹ Watson 2019: 35.

³⁰ Faraone 2001: 28.

³¹ Ibid.

³² Faraone 2001: 25–26.

Armuloitsudega tahvlitest enamuse moodustavad sellised juhtumid, kus mees needis naist. Sellegipoolest on leitud selliseid, kus mees suunas needuse mehele³³ ning samuti taolisi, kus naised suunasid needuse meestele³⁴. On leitud ka selliseid tahvleid, kus naised suunasid needuse teistele naistele.³⁵ Naistevahelised loitsud on üpris sarnased meestevaheliste ja heteroseksuaalsete loitsudega, nad on samuti vägivaldsed ja objektiks olevat isikut allutavad³⁶. Ehk need olid *eros*-tüüpi loitsud. Nagu Brooten välja toob, pidi naistevahelisele armastusele olema mingigi ühiskondlik poolehoid, sest keegi on olnud nõus neid loitse kirjutama³⁷. Võib siiski arvata, et kui loitsu kirjutajale piisavalt tasuda, on mõni neist ikka valmis kirjutama ka midagi sellist, mis võibolla tema enda maailmavaatega ei pruugi ühtida.

Armumaagia loitsud tegid valmis professionaalsed maagid, kes kirjutasid loitse ning muutsid neid olenevalt vajadustest. See tähendab, et kasutusel olid loitsupõhjad, mida muudeti sõltuvalt kliendi soovist.³⁸ Arvan, et tänu ettekirjutatud mallidele oli lihtne kirjutatavatesse loitsudesse kordusi lisada. Selles bakalaureusetöös uurin loitsu SM 1.42 puhul lähemalt kordusi.

³³ Vaata nt PGM 32A.

³⁴ Vaata nt PGM 15.

³⁵ Dickie, 2000: 573.

³⁶ Brooten 1996: 76.

³⁷ Ibid.

³⁸ Dickie 2000: 565.

3. Naistevaheline armastus antiigis

Mõistmaks neid kolme loitsu ja nende olulisust, tuleb rääkida ka antiikaja homoerootilistest suhetest naiste vahel. Nimetan enda töös naistevahelisi romantilisi/erootilisi suhteid eelkõige naistevaheliseks armastuseks, sest tänapäevased kategooriad, näiteks lesbi või bi- või panseksuaalne naine jms ei ole päris sobilikud. Me ei saa teada, kuidas need mineviku naised oleksid end defineerinud meie tänapäevaste kategooriate järgi.

Naistevahelist romantilist armastust kirjeldavaid tekste ja kujutavaid kunstiteoseid on vähe säilinud, sest neid tõenäoliselt on vähem loodud kui vastassoost paaride ja meestevahelist armastust käsitlevaid teoseid. Sest suur enamus tekste, mis on meile antiigist säilinud, on meeste poolt kirjutatud ja seetõttu meeste vaatepunktist. Naistevahelisest armastusest ei saa aga mehed osa. Seepärast on keeruline tegelikult teada, millised võisid olla suhted selle ajaperioodi naiste vahel. Ent siiski eksisteerisid romantilised naistevahelised suhted juba antiikajal. Toon mõned potentsiaalsed juhud välja.

Kui rääkida antiikajast ja naistevahelistest suhetest, siis tuleb alustada 7. sajandist eKr Sapphost. Kui lugeda Sappho luuletusi homoromantilistena, siis ta on esimene antiikaegne naistevahelisest armastusest kirjutaja. Tänu temale tuleb ta kodusaare Lesbose järgi meile sõna 'lesbiline'. See teema on siinses töös käsitlemiseks siiski liiga suuremahuline.

7. sajandist eKr on pärit ka Spartas tegutsenud Alkman ja ta kirjutatud neidudekooori laulud (*partheneia*). Laulud on osaliselt säilinud fragmentidena, mille üks osa sisust arvatakse olevat kahe tüdruku Hagesichora ja Agido paaripanek³⁹. Laulus kiidetakse nende kahe neiu välimust, ning Hagesichorat kutsutakse laulus ka nõoks, aga see ei pea otseselt tähendama, et tüdrukud sugulased olid, vaid see võib viidata ka kaugele ühisele esiisale⁴⁰. Kui see nii on, siis sellest võiks järeldada, et ühevanuseliste teismeliste tüdrukute omavahel paari panemine oli rituaal, valmistamaks neid ette tulevaseks meestega abiellumiseks.⁴¹

³⁹ Hubbard 2003: 21–22.

⁴⁰ Dover 1989: 179–181.

⁴¹ Hubbard 2003: 21–22.

Kreekast, Thera saarelt 7. sajandist eKr on säilinud veel keraamiline nõu, millel on kaks naist pärgadega kosimispoosis⁴². Tarquinia muuseumis on 5. sajandist eKr pärinev *kylix*, kus on kujutatud alasti naist, kellest üks katsub teise vulvat⁴³. Küsimus, mida nad ikkagi teevad, jääb õhku, kas see kujutis on seksuaalne ja käimas on suguakt või hoopis on tegu üksteise abistamisega, ja toimumas on depileerimine või salvitamine⁴⁴.

Nossis, kes elas 3. sajandi eKr alguse paiku Lokrois, Lõuna-Itaalias, kirjutas lühikesi epigramme⁴⁵. Nossise epigrammid pole otseselt naistevahelistest romantilistest suhetest, kuid need on naistest ja ilust, armastusest ning ta mainib Sapphot oma luules, ent ta ei kirjuta midagi meeste ilust⁴⁶. Hubbard pakub, et kui ta isegi kunagi kirjutas otsesemaid tekste naistevahelisest armastusest, siis need on ilmselt kaduma läinud, sest kes oleks saanud neid tekste edasi jagada, ei ole pidanud seda oluliseks või isegi ei ole tahtnud nende säilimisele kaasa aidata⁴⁷. Herondas, kes elas ka 3. sajandil eKr, kirjutas mimiambi. Ühes tema mimiambis ütleb üks neiu teisele, et tolle punane nahast dildo on Nossisele laenatud. Hubbard väidab, et see näitab, et Nossisele ehk selliste eelistustega naisele on seda tüüpi instrument eriti kasulik⁴⁸.

Plautuse komöödiat *Truculentus* võib pidada esimeseks ladinakeelseks naistevahelise seksuaalsuse kirjelduseks. Selle komöödias esinevatest naljadest jääb mulje, nagu Phronesium ja Astaphium oleks olnud vahekorras. Roomaga jätkates, Seneca vanem kirjutas teoses „Controversiae“ (1.2.23), mis juhtuks siis, kui mees leiaks oma abikaasa ühe naisega voodist ja tapaks nad mõlemad sellise üleastumise pärast.⁴⁹

Martialisel on kaks epigrammi (7.67 ja 7.70) Philaenisest, keda ta kujutab hüperseksuaalse meheliku naisena. Epigrammidest selgub palju Philaenise kohta, nagu näiteks fellatsioon

⁴² Hubbard 2003: 17.

⁴³ Dover 1989: 216.

⁴⁴ Hubbard 2003: 17.

⁴⁵ Klinck 2008: 233.

⁴⁶ Hubbard 2003: 269.

⁴⁷ Hubbard 2003: 269–270.

⁴⁸ Hubbard 2003: 270.

⁴⁹ Brooten 1996: 42–44.

pidavat tema jaoks liiga mehelik olema, seeasemel ta õgib tüdrukute keskmeid (*sed plane medias vorat puellas*). Martialis kirjutas ka epigrammi 1.90 Bassast ja kirjeldas teda ka kui hüperseksuaalset naist, ihaga naiste vastu.⁵⁰

Hubbard väidab, et Ovidiuse “Metamorfooside” 9. raamatu värsid 669–797 on esimene naistevahelist armastust kujutav lugu Rooma kirjandusest⁵¹. Lugu on minu meelest rohkem transsoolisusest kui naistevahelisest armastusest. Üks armastajatest, Iphis, kuigi bioloogiliselt naine, siiski vanemate poolt kasvatatud üles mehena, kandis meeste riideid ja elas oma igapäevast elu kui mees ja ka ta tulevane abikaasa pidas teda meheks. Iphis ise räägib, kuidas ju ükski emane loom ei ihka teist emast looma ja kuidas ta ei soovi olla naine. Lugu lõpebki sellega, kuidas jumalad pulmade ajal muudavad Iphise meheks ja ta abiellub omale kalli naisega. Lugeda seda lugu naistevaheliseks armastuseks saab ainult siis, kui eirata Iphise mehelikku olekut ja ta päriselt loo lõpuks ära muudetud bioloogilist sugu. Tekstis ei ilmne minu arvates naistevahelist armastust, kõige lähem mainimine on see, et isegi emased loomad ei armasta üksteist. Seda lugu naistevaheliseks armastuseks lugeda oleks minu meelest mõistetav vaid siis, kui vaadelda ainult loo algust Iphise perspektiivist ja bioloogilist sugu, eirates Iphise sooväljendust. Ent kui lugu vaadata Ianthe perspektiivist, siis tema on enda arvates alati heteroromantilises suhtes olnud mehega. Ovidius väljendab selle looga antiikaegset dominantset seisukohta, mille järgi pole naistevaheline armastus võimalik.

⁵⁰ Brooten 1996: 45–47.

⁵¹ Hubbard 2003: 346.

4. Supplementum Magicum 1.37

Supplementum Magicum 1.37 loits sunnib Niket, kelle sünnitas Apollonous, ihaldama järgmiseks viieks kuuks Paitoust, kelle sünnitas Tmesios. Loits kutsub laibadeemon Horioni üles seda loitsu läbi viima. Vahendajat siin loitsus pole.

Loits on pliitahvritel, mille mõõdud on 10,1 cm laiusesse ja 8,8 cm kõrgusesse (vaata pilti Lisa 2). See oli kokku naelutatud teise tahvliga neljast nurgast, nii et nendel olev tekst jäi sissepoole. Seda on järeldatud roostepikkide ja naelaukude järgi. Tõenäoliselt on loits 1. või 2. sajandist pKr.⁵² Tahvlid on leitud Panopolisest, kuid hetkel asuvad need Heidelbergi arheoloogiasstituudis⁵³. Tahvlil A on joonistatud teksti sisse muumia. Ilmselt selle muumiana on kujutatud Horioni, kes tegutseb selles loitsus laibadeemonina. Tõenäoliselt jäeti see loits just tema hauale.⁵⁴

Kõik loitsus esinevad verbid on aoristis. Tahvlil B on sõnaga ἐπί algav ajakõrvallause, näitamaks, kui pika kestvusega loitsu soovitakse. Bilabel pakub, et äkki ta palub loitsu ainult viieks kuuks, sest siis hakkaks see kohe kehtima, mitte kunagi kauges tulevikus, kui tal ei ole enam midagi Nike armastusega peale hakata⁵⁵. Ma pakuksin viie kuu põhjuseks hoopis seda, et tüdruk meeldib ja on tore, tahaks aega koos veeta küll, aga siiski sisemiselt tead ette ära, et tema pole ikka see, kellega igaviku koos veeta tahaks. Või äkki on see viis kuud hoopis prooviaeg, et vaadata, kas klapi? Kui sobib, siis saab ju uue loitsuga armuaega pikendada.

Mõlemal tahvlil on täiendkõrvallause, mis algab naissoo ainsuse siduva asesõnaga ἥν. See on oluline, sest just nende asesõnade tõttu saab järeldada, et tegu on naistevahelise loitsuga, kuna puhtalt nimedest me seda järeldada ei saa. Nike on tavaline naisenimi, aga nime Paitous/Pantous kandja sugu on raske pakkuda. Et naissoost asesõna ἥν saab siin tõlkida kui 'kelle'⁵⁶ ja konteksti tõttu ühildub see kindalt sõnaga Paitous, järeldan, et Paitous on naine. Varasemad loitsu analüüsijad on ka jõudnud järelduseni, et ἥν ja Paitous kuuluvad kokku,

⁵² Boll 1910: 3–4.

⁵³ DCLP/Trismegistos 92858 = LDAB, s.a.

⁵⁴ Daniel ja Maltomini 1990: 115.

⁵⁵ Bilabel 1926: 34.

⁵⁶ Παντοῦτος, ἥν ἔτεκεν Τμεσιῶς 'Pantoust, kelle sünnitas Tmesios'.

pidades küll naissoost asesõna kirjaveaks. Franz Boll ütleb, et reas 11 peab *ilma igasuguse kahetimõistetavuseta* (*ganz unzweideutig*) olema ἦν asemel ὄν⁵⁷. Boll on samal arvamusel ka tahvel B asesõna osas⁵⁸. Nagu Boll parandab ka Friedrich Bilabel ἦν'i ὄν'iks⁵⁹. Brooten seevastu usub, et loits on siiski naistevaheline, põhjendades põhjalikult oma arvamust. Ta tugevaima argumendi lühikokkuvõtte eesti keeles on, et kui loitsus pole muid kirjavigu, siis miks peaks sinna kirjutatud ἦν kirjaviga olema.⁶⁰

Ma võtsin oma tõlke aluseks transkriptsiooni Papyri.info⁶¹ veebilehelt.

Tabula A

Ὠρίων Σαραποῦτος·
ποίησον καὶ ἀνάγκα-
σον
(muumia) Νίκην
Ἀπολ-
λωνοῦ-
τος ἐ-
ρασθῆ-
ναι Παι-
τοῦτ[ος]
ἦν ἔτ[εκ-]
ε Τμεσιῶς.

Tabula B

ποίησον Νίκην Ἀ[πολ-]
λωνοῦτος
ἐρασθῆναι Παντοῦ-
τος, ἦν ἔτεκεν
Τμεσιῶς, ἐπὶ ε"
μῆνας.

Tõlge

A- Horion⁶², Sarapouse poeg, tee ja sunni nii, et Nike, Apollonouse tütar, hakkaks ihaldama Paitoust, kelle⁶³ sünnitas Tmesios.

B- Pane Nike, Apollonouse tütar, ihaldama Pantoust, kelle⁶⁴ sünnitas Tmesios, järgmiseks viieks kuuks.

⁵⁷ Boll 1910: 5.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Bilabel 1926: 34.

⁶⁰ Brooten 1996: 93–96.

⁶¹ DCLP/Trismegistos 92858 = LDAB, s.a.

⁶² Horion on siin loitsus üles kutsutav laibadeemon.

⁶³ See on kreeka keeles naissoost asesõna ἦν, mis osad uurijad vahetasid meessoost asesõna ὄν vastu välja.

⁶⁴ Vaata eelmist märkust.

5. Papyri Graecae Magicae 32

Papyri Graecae Magicae 32 on loits, millega Herais, kelle sünnitas Thermutharin, tahab panna end armastama Sarapiast, kelle sünnitas Helene. Loitsus kutsutakse armumist läbi viima laibadeemon Euangelost. Wunsch pakub ka välja, et peale laibadeemoni võiks Euangelos olla ka eufemism allmaa sõnumitooja kohta⁶⁵. Vahendajateks Euangelosele on Anubis, Hermes ja ktoonilised jumalused.

See loits on kirjutatud lohakas käekirjas 12,6 cm × 8,4 cm suurusele papüürusele, mis on alt servast rebenenud. See pärineb ilmselt 2. sajandist pKr.⁶⁶ Papüürus leiti Hawarast ehk Krokodilopolisest ja hetkel säilitatakse seda University College Londoni kreeka ja ladina keele osakonnas. Loitsu *editio princeps* on 1913. aastast Milne'i poolt.⁶⁷

Hawara linnast leiti ka sarnane meestevaheline loits PGM 32A mõõtudega 9,5 cm × 17,8 cm. See oli surnuaias koos savinukuga kompsuks seotud. See on samuti lohakas käekirjas ja ilmselt 2. või 3. sajandist pärit.⁶⁸ Selles loitsus on ka selle, kes peab armuma (Amoneios), ema nimi Helene.

Ma võtsin oma tõlke aluseks transkriptsiooni PGM'st⁶⁹

Ἐξορκεῖς[ω] σε, Εὐάγγελε,

κατὰ τοῦ Ἀνούβι[δο]ς καὶ

τοῦ Ἑρμοῦ καὶ [τ]ῶν λοι[πῶν] πάν-

των κάτω, ἄξαι καὶ καταδ-

ῆσαι Σαραπιάδα, ἦν ἔτε-

κεν Ἑλένη, ἐπ' αὐτήν Ἡρα-

⁶⁵ Wunsch 1913: 397.

⁶⁶ Milne 1913: 393.

⁶⁷ Franek 2025: 134.

⁶⁸ PGM: 158.

⁶⁹ PGM: 157–158.

είδαν, ἦν ἔτεκεν Θερμο-
υθαριν, ἄρτι, ἄρτι, τα-
χὺ ταχύ, ἐξ ψυχῆς καὶ καρδίας
ἄγε αὐτὴν τὴν Σαραπιά-
δ[α], ἦν ἔτεκεν <Ἑλένη> εἰδία μήτρ-
α, μαι οτε ελβωσατοκ
αλαουβητω ωειο [
αην, ἄξον καὶ κα[τάδησ-
ον ψυχῆ[ν καὶ καρδίαν Σαραπιάδο-
ς, ἦν ἔτεκεν [Ἑλένη, ἐπ' αὐ-
τὴν Ἡραεῖ[δαν, ἦν ἔτεκε-
ν Θερμουθα[ριν μήτ-
ρα] αὐτῆς, [ἄρτι ἄρτι, ταχὺ ταχύ].

Tõlge

Vannutan sind, Euangelos⁷⁰, Anubise⁷¹ ja Hermese⁷² ja kõigi teiste allpoolsete⁷³ nimel, too ja seo Sarapias, kelle sünnitas Helene, selle Heraise juurde, kelle sünnitas Thermutharin. Kohe-kohe, kiiresti-kiiresti, too hingest ja südamest see Sarapias, kelle sünnitas Helene oma üsast. maei ote elboosatok alaoubeetoo ooeio aeen too ja seo hingest ja südamest Sarapias, kelle sünnitas Helene, selle Heraise juurde, kelle sünnitas Thermutharin oma üsast, kohe-kohe, kiiresti-kiiresti.

⁷⁰ Euangelos on siin loitsus üles kutsutav laibadeemon.

⁷¹ Anubis on egiptuse surmujumal, kelle nimi tähendab egiptuse keeles koerakest ja keda kujutakse koera- või šaakalipeaga. Vahest samastatakse teda ka hingedejuhi Hermesega. (AL: "Anubis")

⁷² Hermes on mitmekülgne kreeka jumal. Hermese üks lisanimesid on ka Psychopompos, ehk hingedejuht, kes saadab hingi allmaailma. (AL: "Hermes")

⁷³ Allpoolsetega on siin mõeldud ktoonilisi jumalaid. Nad on maapõue ja -pinna jumalused, kes mõjutavad maa viljakust. Nende juurde riiki tulevad surnud. Olulisemad ktoonilised jumalad on Hades, Pluton, Gaia, Demeter, Kore, Hekate, Dionysos ja hingedejuht Hermes (AL: "Ktoonilised jumalad")

6. Supplementum Magicum 1.42

Supplementum Magicum 1.42 on loitsu, millega Sofia, kelle sünnitas Isara, sunnitakse armuma Gorgoniasse, kelle sünnitas Nilogenia. Loitsu läbiviimiseks kutsub loitsija enda juurde Kerberost, erinnuseid, menaade ning surematute õnnistatud juhti, keda kutsutakse Sapapsiseks, Osiriseks ja kaudselt ka Hadeseks öeldes, et „sinu hing rõõmustab Persephone abieluvoodi üle“⁷⁴. Peale nende sunnib ta laibadeemonit piinama Gorgoniat. Kahel korral öeldakse, et seda peavad ktoonilised jõud tegema, sest seda kohustab suur jumal. Suur jumal on selle loitsu vahendaja, aga kes ta on, jääb segaseks.

Pliitahvel, millel on uuritav loitsu, on leitud Hermoupolisest ning asub hetkel Firenzes, Biblioteca Medicea Laurenzianas. Pliist tahvel on ovaalset kuju, mõõtudelt 18 cm × 20 cm ja pärineb 3.–4. sajandist pKr. Tekst on kirjutatud tahvli mõlemale poolele.⁷⁵ Jordan pakub välja, et tekst on mõlemale poolele kirjutatud, sest loitsukirjutaja alustas B poole kirjutamisega, aga siis otsustas poole lause pealt lõpetada ilmselt kirjavigade rohkuse pärast, ja alustada teisel poolel (tänapäeval A) sama loitsuga uuesti⁷⁶.

Loitsus esineb väga palju kirjavigu ja sama sõna võib esineda ka mitmes erinevad kirjapildis. Enim jäid mulle silma täishäälikuühendi α, täishääliku α ja täishääliku ε pidev omavaheline vahetus ja vähem esinev, kuid siiski märgatav kaashäälikute κ, χ ja γ sassi ajamine. Loitsust paistab ka läbi loitsukirjutaja ebakindlus, millal kasutada nominatiivi ja millal akusatiivi⁷⁷.

SM 1.42 esineb võlusõnu (*voces magicae*; vaata lisa 1). Hinnanguliselt moodustavad need ¼ terve loitsu mahust. Võlusõnades on nimetatud paljude allmaajumalate nimesid. Wunsch pakub, et need käivad kõik ühe suure allmaa jumala kohta, kuna ta on maailma isand⁷⁸.

⁷⁴ Τὰ Περσεφόνης λέκτρα σὰς φρένας τέρπεις.

⁷⁵ Daniel ja Maltomini 1990: 132.

⁷⁶ Jordan 1985: 188.

⁷⁷ Wunsch 1912: 3.

⁷⁸ Ibid.

See loits on osaliselt meetrumis. Jambilises trimeetris⁷⁹ on A poole read 1–8 ja B poole read 63–66, kus kutsutakse üles ktoonilisi jõude. Kolijambis⁸⁰ on read 20–25, kus kutsutakse üles allmaa juhti.⁸¹

Ma võtsin oma tõlke aluseks transkriptsiooni Supplementum Magicumist⁸².

A (*recto*)-

1 "στυγνοῦ σκότους ἔδρασμα, χαρχαρό-

στομα σκύλαξ, δρακοντέλιξε, τρικαρανοστρεφῆ,

κευθμωνοδίτα, μόλε, πνευματηλάτα, σὺν Ἐρινύσιν

πικραῖς μᾶστιξιν ἠγριωμέναις δράκοντες ἱεροί, μεν-

5 ἄδες, φρικτὲ κόραι, μόλετ' αἰς [ἐπα]οιδὰς τὰς ἐμὰς θυμουμέ-

νας· πρὶν ἢ με ἀνάγκη τοῦτον ἐκπεῖσαι ται ῥωπῆ ποιήσον πυρσόπνευ-

στον δαίμων<α>· ἄκουε καὶ πύησον ἅπαντα ἐν τάχι δρᾶσαι μηδὲν ἐναντι-

ωθεῖς ἐμοί· ὑμῖς γάρ ἐσται τῆς γαίης ἀρχηγέται." ἀλαλαχος ἀλληχ Ἄρμαχι-

μενευς μαγιμενευς ἀθινεμβῆς ἀσταζαβαθος ἀρταζαβαθος ὠκουμ

10 φλομ λογχαχιναχана θου Αζαηλ καὶ Λυκαηλ καὶ Βελιαμ καὶ Βελενηα

καὶ σοχσοχαμ σομοχαν σοζοχαμ ουζαχαμ βαυζαχαμ ουεδδουχ· διὰ τούτου τοῦ

ναικουδαίμονος φλέξον τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἣν αἵταικεν Νιλογενία,

ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἰσάρα· καταναγγάσεται Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογε-

νία, βληθῆναι Σοφία, ἣν αἵταικεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον, καὶ γενοῦ βαλάνισσα {ν}· καῦσον,

ποίρω-

⁷⁹ Jambiline trimeeter on kuuejalaline kolmest dipoodist (ehk kahest meetriliselt erinevast värsjalast kokku pandud üksusest) koosnev värsimõõt, mille skeem on | x – u – | x – u – | x – u – |.

⁸⁰ Kolijamb on ebasümmeetriline põhiosas jambiline värsimõõt, mille viies jalg koosneb kahest pikast positsioonist, tekitades nii lonkava efekti. Selle skeem on järgmine: | x – u – | x – u – | u – – – |.

⁸¹ Daniel ja Maltomini 1990: 139–141.

⁸² Daniel ja Maltomini 1990: 133–137.

15 σον, φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα ἐπ' ἔρωτι Σοφία, ἣν αἶτεγεν
Ἰσάρα· ἄξατε

Γοργονία, ἣν αἶτεκεν Νιλογενία, ἄξατε αὐτήν, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ ἡμαίρας,
δαμάσα-

ται αὐτὴν ἐκπηδηση ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία, {η}ἣν αἶτεκεν
Ἰσάρα, ἐκδότην αὐτήν

ὡς δούλην ἑαυτὴν αὐτῇ παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἑαυτῆς [κ]τήματα πάντα, ὅτι τοῦτο θέλι καὶ
ἐπιτάσσι ὁ μέγας

θεός, ἱαρτανα ουουσιω ιπενθανχωχαινχουεωχ αειηουω ἱαρτανα ουσιουσιου ιψοενπευθαδει

20 αννουχεω αειηουω. ἄναξ μάκαρ ἀθανάτων, Ταρτάρου σκῆπτρα λαβών, στυγνοὺς δὲ δεινῆς
φοβεῶς καὶ βιαρπάγου Λήθης, σαί τ' ἐπικραὶ τρέμουσι Κερβέρε χεται, σύ τ' Ἐρινύων
μάστιγος εὐψό-

φους ῥήσις· τὰ Περσεφόνης λέκτρα σὰς φρένας τέρπεις, ὅταν ἐπ' εὐναῖς ταῖς ποθουμέναις

χοροῖς, εἶθ' ἄφθιτον Σάραπιν ὄν τρέμι κόσμος, ἴδε σε Ὅσιριν ἄσ{σ}τρον Ἐγύπτου γαίης· σὸς
γὰρ διάκτωρ

ἐστὶν πά{ι}σσοφος καὶ πα<ι>ς, σὸς δ' ἐστὶν Ἄνουβις, εὐσεβῆς φθιτῶν κῆρυξ· δεῦρο ἐλθέ, τὰς
ἐμὰς γνώμας

25 τέλει, ἐπί σαι κρυπτοῖς τοῖσδαι συνβόλοις κλήζω· αχαιφω θωθω αιη ιαη αι ια ηαι ηια ωθωθ
ωφιαχα

εμεν βαρασθρομουαι μωνσυμφιρις τοφαμμιαρθειαιηαιμα σααωευασε ενβηρουβα αμεν
ου[ρα-]

λις σωθαλις σωθη μου ρακτραθασιμουρ αχωρ αραμε χρειμει μοιτβιψ θαβαψραβου
θλιβαρφ[ιξ]

ζαμενηθ ζαταρατα κυφαρταννα αννε Ερεσχιγαλ επλανγαρ[[βω]]βωθιθοηαλιθαθθα διαδ[αξ]

σωθαρα σιερσειρ συμμυθα φρενωβαθα ωση[.] λειχοιρετακεστρευ ιωαξειαρνευ
κορυνευκν[υορο]

30 αλις σωθεωθ δωδεκακιστη ἀκρουροβόρε σωκ... ρουμε σουχιαρ ανοχ ανοχ βριττανδρα
σκυλμ[.]

αχαλ βαθραηλ εμαβριμα χρημλα αοστραχιν [.] αμου σαληνασαν τατ χολας σωρσανγαρ
μαδου[ρε]

βοασαραουλ σαρουχα σισισρω ζαχαρρω ιβιβι βαρβαλ σοβουχ Ωσιρ ουωαι Αζηλ αβαδαωτ[..]

ιωβαδαων βερβαισω χιω υ υ υ φθωβαλ λαμαχ χαμαρχωθ βασαρα βαθαραρ νεαιπεσχιωθ[..]

φορφορ ιωζζε υζε χυχ χυχ χυχ. καταναγγάσεται Γο<ρ>γονία, ἦν ἄταικεν Νιλογενία, βληθῆναι
Σ[ο-]

35 φία, ἦν αἴταικεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ· ναί, κύριε, βασιλεῦ χθονίων θεῶν, καῦσον,
ποίρω[σον,]

φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν αἴτεκεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι
[καὶ]

φιλία Σοφία, ἦν αἴτεκεν Ἰσάρα· ἄξατε αὐτὴν Γοργονία, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ
ἡμαίρα· δαμάσεται αὐτὴν ἐκπηδῆσαι ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία,
ἦν αἴτε-

κεν Ἰσάρα, ἐκδότην Γοργονία ὡς δούλην ἐ[αυ]τῆ<v> παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἑαυτῆς κτήματα
πάντα·

40 ναί, κύριε, βα(σι)λεῦ χθονίων θεῶν, συντέλεσον τὰ ἐ[γγ]εγραμμένα τῷ πεδάλῳ τούτου, ὅτι
ἐξορκίζω σαι

τὸν ὅλον κόσμον, ἀρχὴν μίαν, μεμερισμένον, Θωβαραβαυ Σεμεσειλαμψ σασιβηλ σαραηφθω
Ιαω ιεου

ια θυηοηω αειηιουω πανχουχι θασσουθο Σωθ Φρη ιπεχενβωρ Σεσενγεν Βαρφαραγγης ωλαμ
βωρω

σεπανσασε θωβαυσθω ιαφθω σου θουου. θιῶ μὴ μου παρακούσης τῆς δεήσεως, ἀλλὰ ποιήσον
Γοργονία, ἦν αἴται-

κεν Νιλογενία, κατανάγγασον αὐτὴν βληθῆναι Σοφία, ἦν αἴτεκεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ·
καῦεον, πύρωσον,

45 φλέξον τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν αἴτεκεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ
φιλία Σοφία, ἦν αἴτε-

κεν Ἴσάρα, ἐπ' ἀγαθῶ· βολχοζη γονστι οφθη, καῦσον, πύρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ
ἦπαρ, τὸ πνεῦμα

Γοργονία, ἣν ἔτεκεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἣν αἵταικεν Ἴσάρα, ὅτι τοῦτο θέλι
ὁ μέγας

θεός, αχχωρ αχχωρ αχχαχ πτουμι χαχχω χαραχωχ χαπτουμη χωραχαραχωρ απτουμι
μηχωχαπτου χαραχπτου χαχχω χαραχω στεναχωχευ καὶ σισισρω σισι φερμου Χμουωρ Ἄρουηρ

50 Αβρασαξ Φνουνοβοηλ ογλοβα ζαραχωα βαριχαμω ὄν καλοῦσιν βαχαμ κηβκ.
καταναγγάσεται Γορ-

γονία, ἣν αἵταικεν Νιλογενία, βληθῆναι Σοφία, ἣν ἔτεκεν Ἴσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ, φιλήσε
αὐτὴν φίλτρον,

πόθον, ἔρωτι ἀκαταπαύστῳ. θηνωρθσι θηνωρ Μαρμαραωθ κρατεοχει ραδαρδαρα ξιω χιω
χιωχα

σισεμβρηχ ηχβερηχ χαχ ψεμψοι οψ εμφρη χαλαχ ηρερε τωρχειραμψ μωψ μαλαχηρμαλα

χιβηρθυλιθα χαραβρα θωβωθ· καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦ-

55 μα Γοργονία, ἣν αἵτεγεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἣν αἵταικεν Ἴσάρα, < >
φίλτρον, πόθον, [..]

ἔρωτι· ηνωρ θηνωρ Αβρασαξ Μιθρα πευχρη Φρη Αρσενοφρη αβαρι μαμαρεμβω Ιαω Ιαβωθ·

ἔξαν, Ἦλιε μελιοῦχε μελικέτωρ μελιγενέστωρ κμη[.]μ Αβλαναθαναλβα Ακραμμα-

χαμμαρι Σεσενγεν Βαρφαραγγης, ἄξον Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογενία, ἐπὶ τοῦ ἔ-

ρωτος Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἴσάρα· καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδί[αν,]

60 τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα, καομένη, πυρουμένη, βασανιζομένη Γοργονία,

ἣν αἵτεγεν Νιλογενία, ἕως ἂν βληθῆναι Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἴσά[ρα,]

ἰς τὸ βαλανῖον, καὶ κενοῦ βαλάνισσα {ν}.

B (*verso*) -

στυγνοῦ σκότους ἔδρασμα, χαρχαρόστομα σκύλαξ, δρακο[ν-]

τέλιξε, τρικαρανοστρεφῆ, κευθμωνοδίτα, μόλε, πνευμα-

65 τηλάδα, σὺν Ἐρινύσιν πικραῖς μάστηξιν ἠγριωμαίναις [δρά-]

κο{κο}ντες ἱεροί, μενάδες.

Tõlge

A (*recto*) -

Hämara pimeduse tala, terava

koonuga kutsu, käänduv-maoline, kolme pea pööraja,⁸³

allmaa külastaja, tule, hingede-ajaja,⁸⁴ koos

metsikute kibedapiitsaliste erinnustega, pühad maod,⁸⁵ menaadid⁸⁶,

5 kohutavad neiud, teie tulge võluväel minu vihaloitsude juurde.

Enne kui ma sunniga veenan teda ja sind, otsekohe tee ta tuldsülgavaks⁸⁷

deemoniks. Kuula ja tee kärmelt kõike, ära hakka

mulle milleski vastu. Teie ju olete maa valitsejad. “Alalahhos alleehh Harmahhi-

meneus, magimeneus athinembees astazabathos artazabathos ookoum

10 flom loghhahhinahhana thuu Azaeel ja Lykaeel ja Beliam⁸⁸ ja Beleneea

ja sohhsohham somohhan sozohham uuzahham bauzahham uueddouhh” Läbi selle

laibadeemoni, pane põlema süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia,

⁸³ See rida räägib koerast nimega Kerberos, kes valvab allmaailma sissepääsu. Teda kujutatakse enamasti kolme peaga ja väänlevatest madudest ümbritsetuna. (AL: “Kerberos“)

⁸⁴ Arvan, et see on Hermese üles kutsumine. Hermes on mitmekülgne kreeka jumal, kelle üks lisanimesid on ka Psychopompos ehk hingedejuht, kes saadab hingi allmaailma. (AL: “Hermes“) Sõna πνευματηλάτης ’hingede-ajaja’ on hapaks. LMPG ütleb, et πνευματηλάτης on viide mingile deemonile (LMPG: πνευματηλάτης).

⁸⁵ Erinnused on kreeka kättemaksujumalannad ehk rooma fuuriad. Neid kujutatakse ussijuukselistena, tõrvikuid ja piitsasid kandvatena ja mõirates lähenevatena. (AL: “Erinnused“)

⁸⁶ Menaadid ehk bakhandid on kreeka jumala Dionysose naistest saatjad, nad kannavad tõrvikuid. (AL: “Menaad“)

⁸⁷ Ilmselt on vaja lisada, et deemon saaks tuldsülgavaks, et ta suudaks Gorgonia sütitada. Sõna πυρσόπνευστος ’tuldsülgav’ on hapaks. LMPG ütleb ainult, et see käib deemoniga kokku (LMPG: πυρσόπνευστος).

⁸⁸ Beliam ehk Belial nimi tähendab heebrea keeles väärtusetut. See muutus tähendamaks kuradit Uues Testamendis. Vahest kasutatakse ta nime tähistamiseks ka allmaailma. (Coogan 1993: 77)

iha ja armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara. Sunni Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia,
 Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja⁸⁹ ja saagu saunanaiseks⁹⁰. Pane
 põlema, lõõmama,
 15 lõõskama vaim, süda, maks, hing armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara. Juhtige
 Gorgoniat, kelle sünnitas Nilogenia, juhtige teda, piinake ta keha öid ja päevi,
 Sundige ta välja hüppama igast kohast ja igast majast armastades Sofiat, kelle sünnitas Isara,
 et ta orjatarina
 iseend talle ära annaks ja kogu oma vara, sest seda tahab ja kohustab suur
 jumal, iartana uuuusioo ipsentanhhoohhainhhuueoohh aeeiiuuoo iartana uuuusiuu
 ipsoenpeuthadei
 20 annuuhheoo aeeiiuuoo. Surematute õnnistatud juht, kes sa oled võtnud skeptrit Tartaroselt⁹¹
 ja hämaralt, jubedalt
 hirmuäratavalt ja eluröövel Lethelt⁹²; ja sinu tõttu Kerberose teravad karvad värisevad, ja sina
 laksatad erinõude hästikõlavate
 piitsadega, sinu hing rõõmutseb Persephone⁹³ abieluvoodi üle, siis kui heidad ihaldatud
 kohta, ole surematu Sarapis⁹⁴, keda kardab kõiksus, või ole sa Osiris⁹⁵, Egiptusemaa täht, sest
 sinu sõnatooja
 on kavalaim ning laps, ja sinu on Anubis⁹⁶, vaga surnute sõnumitooja. Siia tule, minu tahtmised

⁸⁹ Saunad on pesemiseks mõeldud avalikud kohad. Nagu vesi on kuumutatud, peaks samamoodi üles kuumenema armastusega Gorgonia (Franek 2025: 155). Saunamaja teema esineb ka teistes loitsudes, sest neid seostati kummituste ja maagia kasutamisega (Daniel ja Maltomini 1990: 132–133). Kui hinged on kaua kuivas ja külmas kohas nad muutuvad närviliseks, seetõttu nad ihalevad saunamajas oleva soojuste ja niiskuse poole (Hopfner 1921: § 195).

⁹⁰ Saunanaise üks töö osa oleks vett kuumana hoida, mille käigus ta peab ka tuld tegema (Hubbard 2003: 503)

⁹¹ Tartaros on sünged, tuled ja raudmüüri ümbritsetud paik, mis asub väga sügaval maa sees ning on samakaugel maast, kui maa on taevast. See on allmaailma sügavaim osa, kuhu Zeus vangistas oma vastaseid. (AL: "Tartaros")

⁹² Lethe on allmaailma jõgi, millest surnute riiki minejad peavad jooma. Seda juues unustavad surnud oma endise elu. (AL: "Lethe")

⁹³ Persephone on kreeka surnute- ja allmaailmajumalanna, allmaailma valitseja Hadese naine (AL: "Persephone").

⁹⁴ Sarapis ehk Serapis on egiptuse-kreeka jumal. Ta oli seotud taeva, allmaailma ja lunastusega ning tema kultus oli väga laialdaselt levinud. (AL: "Serapis")

⁹⁵ Osiris on egiptuse surnute jumal, kelleks muunduvad kõik surnud (AL: "Osiris").

⁹⁶ Anubis on egiptuse surnutejumal, kelle nimi tähendab egiptuse keeles koerakest ja keda kujutakse koera- või šaakalipeaga. Vahel samastatakse teda ka hingedejuht Hermesega. (AL: "Anubis")

25 täida, kutsun sind nende sümbolite poole, ahhaiphoo thoothoo aiee iae ai ia eeai eeia
oothooth oophiahha

emen barasthromuuai moonsymphiris tophammieartheiaeeaima saaooooeuase enbeeruuba
amen uura-

lis soothalis soothee muu raktrathasimuur ahhoor arame hhreimiei moitbips thabapsrabuu
thlibarix

zameneeth zatarata kuphartanna anne Ereshhigal⁹⁷ eplangarbooboothithoealithaththa diadax
soothara sierseir summutha phrennoobatha ooae leihhoiretakestreu iooaxearvey
koryneuknuuro

30 alis sootheooth doodekakistee akruurobore sook ... ruume suuhhiar anohh anohh brittandra
skylm...

ahhal bathraeel emabrima hhreemla aostrahhin amuu saleenasau tat hholas soorsangar maduure
boasaraaul saruuhha sisisroo zahharro ibibi barbal sobuuhh Oosir uuooai Azeel abadaoot ...

ioobadaoon berbaisoo hhioo y y y phthoobal lamahh hhamarhhooth basara batharar
neaipeshhiooth ...

phorphor iuzze yze hhyhh hhyhh hhyhh. Sunni Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia,

35 Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, end viskama saunamajja tema jaoks. Jaa, isand, allmaa
jumalate kuningas, pane põlema, lõõmama,

lõõskama vaim, süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja

armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara, juhtige seda Gorgoniat, piinake ta keha öid ja

päevi, sundige ta välja hüppama igast kohast ja igast majast armastades Sofiat, kelle sünnitas

Isara, et Gorgonia orjatarina iseend talle ära annaks ja kogu oma vara,

40 Jaa, isand, allmaa jumalate kuningas, tee täielikult teoks sellele tahvlile kirjutatu, kuna
vannutan sind,

⁹⁷ Ereshkigal on Mesopotaamia allmaajumalanna. (Leick 1998: 55)

kes sa said osa kogu kõiksusest, ühte võimu⁹⁸. Thoobarabau Semeseilamps sasibeel
saraeephthoo Iao⁹⁹ ieuu

ia thyeoeecoo aeeiiuuo panhhuuhhi thassuutho Sooth Phre ipehhenboor Sesengen
Barpharangees oolam booroo

sefansase thoobausthoo iaphthoo suu thouu. Ära eira mu palvet, vaid tee nii, et Gorgonia, kelle
sünnitas

Nilogenia, sunni ta viskama end Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, saunamajja tema jaoks, Pane
põlema, lõõmama,

45 lõõskama süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastusega Sofia
vastu, kelle sünnitas

Isara, hea pärast. bolhhozee gonsti ophthee, pane põlema, lõõmama vaim, süda, maks, hing
Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara, sest
seda tahab suur

jumal, ahhhhhoor ahhhhhoor ahhhhahh ptuumi hhahhhhoo hharahhoohh hhaptuume
hhoorahharhhoor aptuumi

meehhoohhaptuu hharahhptuu hhahhhhoo hharahhoo otenahhoohheu kai sisisroo sisi phermuu
Hhmuuoor Haruueer

50 Abrasax Phnuunoboel ohhloba zarahhooa barihhamoo teda kutsutakse Bahham keebk.
Sunni Gorgonia,

kelle sünnitas Nilogenia, Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja tema jaoks,
sa armasta selle armuloitsu

tõttu igatsevalt, ihaldavalt, lõppematult. Theenoorthsi theenoor Marmaraooth krateohhei
radardara xioo hhioo hhioohha

sisembreehh eehhbereehh hhahh psemposi ops empsree hhalahh eerere toorhheiramps mops
malahheermala

hhibeerthylitha hharabra thoobooth. Pane põlema, lõõmama vaim, süda, maks, hing

⁹⁸ See võib olla viide sellele, kuidas Zeus, Poseidon ja Hades jagasid ilma kolmeks.

⁹⁹ Iao on antiik iisraeli jumal (Gagner 1992: 55).

55 Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara, <
> armuloits igatsevalt,

ihaldavalt eenoor theenor Abrasax Mithra pneuhree Phree Arsenophree abari mamaremboo
Iaoo Iabooth

juhi, oo Päike, meehoidja, meelõikaja, meetootja¹⁰⁰ kmee m Ablanathanalba Akramma-

hhammari Sesengen Barpharangees, juhi Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia,

Sofia, kelle sünnitas Isara, armastuse poole, pane põlema, lõõmama vaim, süda,

60 maks, hing, põlev, lõõmav, piinlev Gorgonia,

kelle sünnitas Nilogenia, kuniks viskab end Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara,

ta end saunamajja ja saagu saunanaiseks.

B (*verso*) - Hämara pimeduse tala, terava koonuga kutsu, käänduv-

maoline, kolme pea pööraja, allmaa külastaja, tule, hingede-

ajaja, koos metsikute kibedapiitsaliste erinnüstega,

pühad maod, menaadid.

¹⁰⁰ Ma arvan, et siin on tegu jumalaga Ra. Ra ehk Re on egiptuse päikese jumal ja maailma looja. Ta on ka seostatud surmaga, sest see on elu loomise vastand. Ra maad puutunud pisaratest sündisid mesilased, mistõttu on Ra seotud meega. (Kritsky 2015: 2–3) Wünc h aga arvab et, siin on juttu Heliosest (Wünc h 1912: 4). Helios on kreeka päikesejumal, keda kujutatakse kiirtekrooniga (AL: “Helios“).

6.1. Temaatilised kordused

Loitsus on kolm temaatilist kordust. Põlema panemise kordust¹⁰¹ esineb seitse korda. Saunamajja heitmise kordust¹⁰² on viis korda. Kaks korda esineb käsk piinata Gorgoniat, nii et ta end ja oma vara ära annaks¹⁰³.

6.1.1. Põlemine

Kordust, mis väljendab käsku Gorgonia seest sütitada armastusega, esineb selles loitsus seitse korda (vaata tabel 1). Esimene kordus on ridades 11–13, teine kordus on ridades 14–15, kolmas kordus on ridades 35–37, neljas kordus on ridades 44–46, viies kordus on ridades 46–48, kuues kordus on ridades 54–56 ja seitsmes kordus on ridades 59–62. Esimesed kuus kordust on üksteisega sarnased. Viimane ehk seitsmes kordus on erinev, sest see on loitsu viimane lause, mis võtab kogu loitsu kokku.

Enamikus kordustes koosneb armastusega sütitamise sund kahest osast: 1. tee mida?¹⁰⁴ 2. kes? millega?¹⁰⁵. Peale nende kahe suure osa on ka enamikul kordustest mingi lisand. 1. ja 3. kordusel on alguses pöördumine selle poole, kes peaks hakkama organeid sütitama¹⁰⁶. Esimeses korduses on maagiline töö teha läbi laibadeemoni¹⁰⁷ ja kolmandas korduses on käsk täita isandal, allmaajumalate kuningal¹⁰⁸. Loitsus on kokku sulanud mitmed erinevad kreeka ja egiptuse ktoonilised jumalad, siin on tegu segunenud Hadese ja Osirise kujutluse käsutamisega.

¹⁰¹ Καῦσον, ποίρωσον, φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἥπαρ, τὸ πνεῦμα ἐπ' ἔρωτι Σοφία, ἣν αἶτεγεν Ἰσάρα ἽPane põlema, lõõmama, lõõskama vaim, süda, maks, hing armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara'.

¹⁰² Καταναγγάσεται Γοργονία, ἣν αἶτεκεν Νιλογενία, βληθῆναι Σοφία, ἣν αἶταικεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανίον ἽSunni Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia, Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja'.

¹⁰³ Ἄξατε Γοργονία, ἣν αἶτεκεν Νιλογενία, ἄξατε αὐτήν, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ ἡμαίρας, δαμάσαται αὐτὴν ἐκπηδῆση ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία, {η} ἣν αἶτεκεν Ἰσάρα, ἐκδότην αὐτὴν ὡς δούλην ἑαυτὴν αὐτῇ παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἑαυτῆς [κ]τήματα πάντα Ἵjuhtige Gorgoniat, kelle sünnitas Nilogenia, juhtige teda, piinake ta keha õid ja päevi, sundige ta välja hüppama igast kohast ja igast majast armastades Sofiat, kelle sünnitas Isara, et ta orjatarina iseend talle ära annaks ja kogu oma vara'.

¹⁰⁴ Καῦσον, ποίρωσον, φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἥπαρ, τὸ πνεῦμα Ἵpane põlema, lõõmama, lõõskama vaim, süda, maks, hing'.

¹⁰⁵ Γοργονία, ἣν αἶταικεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἣν αἶτεκεν Ἰσάρα ἽGorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara'.

¹⁰⁶ Need on tabelis 1 helepunasege taustaga välja toodud.

¹⁰⁷ Διὰ τούτου τοῦ ναικουδαίμονος Ἵläbi selle laibadeemoni'.

¹⁰⁸ Ναί, κύριε, βασιλεῦ χθονίων θεῶν ἽJaa, isand, allmaa jumalate kuningas'.

Kui 1. ja 3. kordusel oli ette lisatud, kes midagi tegema peab, siis 4. ja 5. kordusel on hoopis lõppu lisatud põhjus, miks on vaja Gorgonia organid sütitada¹⁰⁹. Neljas kordus põhjendab käsku sellega, et see on hea pärast¹¹⁰. Viies kordus põhjendab seda jumala tahtega¹¹¹. Kes on see vahendaja rollis suur jumal, jääb loitsust segaseks. Grammatiliselt on tegemist meessoovormiga. Välistaksin Hadese ja muud ktoonilised jumalad, sest neid kutsuti üles olema need, kes läbi selle loitsu hakkavad tööd tegema.

Kahest suurest osast esimene ehk “tee mida?” osa koosneb sütitamisverbidest ja organitest.¹¹² Sütitamise käsu verbid on καῦεον, πύρωσον ja φλέξον, mis kõik tähendavad põlema panemist. Nende verbide kirjapildid erinevad üksteisest veidi. Näiteks teises korduses on kirjas ποίρωσον ja sama sõna on neljandas korduses hoopis kirjutatud kui πύρωσον (häälduses kõlasid need vormid sel ajal samamoodi). Kordustes ei ole kindlat reeglit, mitut neist verbidest korraga kasutakse. Kõiki kolme sütitamise verbidest kasutab korraga kolm kordust (2., 3. ja 4.). Verbidest ainult καῦεον’i ja πύρωσον’i koos kasutavad ka kolm kordust (5., 6. ja 7.). Ainult verbi φλέξον kasutab vaid esimene kordus. Verbid kasutus võib tunduda esmapilgul suvaline, ent reeglipärasust sellesse tekitab verbid esinemise järjekord, mis on alati sama. Ehk alati esinemise järjekord nendel verbidel on καῦεον, πύρωσον, φλέξον.

Organid¹¹³ “tee mida?” osas on τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα¹¹⁴. Samuti nagu sütitamisverbid καῦεον, πύρωσον ja φλέξον esinevad alati selles järjestuses, siis ka organitel on sama süsteem. Organite järjestus on τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα. Kuid erinevalt sütitamisverbidest varieeruvatest kirjapiltidest on organid alati ühtemoodi kirjutatud. Organid esinevad ainult kahes järgnevuse koosluses. Kõiki nelja organit¹¹⁵ kasutavad viis kordust (2., 3., 5., 6. ja 7.) ja kolme organit järjest¹¹⁶ kasutab vaid kaks kordust (1. ja 4.).

¹⁰⁹ Need osad on tabelis 1 välja toodud tumedamal punasel taustal.

¹¹⁰ Ἐπ’ ἀγαθῶ ἡεα πᾶραστ’.

¹¹¹ Ὅτι τοῦτο θέλι ὁ μέγας θεός ἡεα τᾶα suur jumal’.

¹¹² Need osad on tabelis 1 välja toodud paksus kirjas.

¹¹³ Otsustan teadlikult lugeda τὴν ψυχὴν ja τὸ πνεῦμα, ἡεα ja ἡεα ka organiteks.

¹¹⁴ ἡεα, süda, maks, hing’.

¹¹⁵ Τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα.

¹¹⁶ Τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ ja τὸ πνεῦμα.

Suurtest osadest teises osas ehk “kes? millega?”¹¹⁷ määratakse esmalt ära „kes?“¹¹⁸ ehk Gorgonia on see, kes tuleb panna põlema. Seejärel lisatakse „millega?“¹¹⁹ ehk tuleb põlema panna iha ja armastusega Sofia vastu. Neidude mitte sassi ajamiseks mõne teise samanimelise naisega on lisatud ka matronüümid; Gorgoniale Nilogenia¹²⁰ ja Sofiale Isara¹²¹. Viies korduses (1., 3., 4., 5. ja 6.) väljendatakse kõige täiuslikumalt “kes? millega?” osa¹²². Nendes viies korduses on marginaalseid erinevusi ainult verbis τίκτω ’sünnitama’, mis võib mitte ainult eri kordustes erinevalt kirjutatud olla, vaid ka ühe korduse jooksul erinevalt kirjutatud olla. Esineb täishäälikuühend αι ja häälik ε vahelduv kasutus ehk on vormid αἵταικεν, αἵτεκεν ja ἔτεκεν. Loitsu lõpuks ka hakkab kaashäälik κ asenduma kaashäälikuga γ ja tekib vorm αἵτεγεν vormi αἵτεκεν asemel.

Nendest viiest kordusest erinevad teine ja viimane ehk seitsmes kordus. Teises korduses on olemas ainult “millega?” osa. Puudu on jäänud öelda, et Gorgonia on just see, kes peab sütitatud olema. Viimane ehk seitsmes kordus on erinev juba selle poolest, et see on loitsu lõpp ja nii-öelda lühikokkuvõtte loitsust. “Tee mida?” osa on tavaline, aga erinevus tuleb sisse “kes? millega?” osas, kus on olemas vaid “kes?” ehk Gorgoniale. Selles korduses kaunistavad Gorgoniat ka partitsiibid καομένη, πυρουμένη ja βασανιζομένη ’põlev, lõõmav ja piinlev’¹²³. Eelnevalt on olnud sütitamist väljendavad verbid aoristi imperatiivis, väljendamaks otsekohe täitmist vajavat käsku. Siin on sütitamist väljendavad verbid preesensi partitsiibid ja kuuluvad Gorgonia juurde. Ehk enne kästi Gorgonia organid põlema panna, ja loitsu lõpuks need juba põlevadki.

¹¹⁷ Need osad on tabelis 1 välja toodud tumedama rohelisega, kui need on terviklikud, ja helerohelisega, kui need on poolikud.

¹¹⁸ Γοργονία, ἦν αἵταικεν Νιλογενία ’Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia’.

¹¹⁹ Ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα ’iha ja armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara’.

¹²⁰ Γοργονία, ἦν αἵταικεν Νιλογενία ’Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia’.

¹²¹ Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα ’Sofia, kelle sünnitas Isara’.

¹²² Γοργονία, ἦν αἵταικεν Νιλογενία, ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα ’Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastusega Sofia vastu, kelle sünnitas Isara’.

¹²³ See osa on tabelis 1 välja toodud helesinisega.

Tabel 1 – Põlemistemaatika kordused

1. kordus	2. kordus	3. kordus	4. kordus	5. kordus	6. kordus	7. kordus
read 11–13	read 14–15	read 35–37	read 44–46	read 46–48	read 54–56	read 59–62
<p>διὰ τούτου τοῦ ναικουδα ίμωνος φλέξον τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν αἵταικεν Νιλογενία, ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα·</p>	<p>καῦσον, ποίρωσον, φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα ἐπ’ ἔρωτι Σοφία, ἦν αἵτεγεν Ἰσάρα·</p>	<p>ναί, κύριε, βασιλεῦ χθονίων θεῶν, καῦσον, ποίρω[σον ,] φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν αἵτεκεν Νιλογενία, ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα, ἐπ’ ἀγαθῷ</p>	<p>καῦσον, πύρωσον, φλέξον τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν αἵτεκεν Νιλογενία, ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα, ἐπ’ ἀγαθῷ</p>	<p>καῦσον, πύρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν ἔτεκεν Νιλογενία, ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἦν αἵταικεν Ἰσάρα, ὅτι τοῦτο θέλει ὁ μέγας θεός,</p>	<p>καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἦν αἵτεγεν Νιλογενία, ἐπ’ ἔρωτι καὶ φιλία Σοφία, ἦν αἵταικεν Ἰσάρα</p>	<p>καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα, καομένη, πυρουμένη , βασανίζομ ἐνη Γοργονία, ἦν αἵτεγεν Νιλογενία,</p>
<p>Läbi selle laibadeem oni, pane põlema süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastuse ga Sofia vastu, kelle sünnitas Isara.</p>	<p>Pane põlema, lõõmama, lõõskama vaim, süda, maks, hing armastuse ga Sofia vastu, kelle sünnitas Isara.</p>	<p>Jaa, isand, allmaa jumalate kuningas, pane põlema, lõõmama, lõõskama vaim, süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastuseg a Sofia vastu, kelle sünnitas Isara, hea pärast.</p>	<p>Pane põlema, lõõmama, lõõskama süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastuseg a Sofia vastu, kelle sünnitas Isara, hea pärast.</p>	<p>pane põlema, lõõmama vaim, süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastuseg a Sofia vastu, kelle sünnitas Isra, sest seda tahab suur jumal,</p>	<p>Pane põlema, lõõmama vaim, süda, maks, hing Gorgonial, kelle sünnitas Nilogenia, iha ja armastuseg a Sofia vastu, kelle sünnitas Isra</p>	<p>pane põlema, lõõmama vaim, süda, maks, hing, põlev, lõõmav, piinlev Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia,</p>

6.1.2. Saunamaja

Loitsus on viis korda kordust, millega väljendatakse käsku, kus Gorgonia peab end heitma saunamajja (vaata tabel 2). Esimene kordus on ridades 13–14, teine kordus on ridades 34–35, kolmas kordus on ridades 43–44, neljas kordus on ridades 50–52, viies kordus on ridades 59–62.

Saunamaja temaatiline kordus koosneb 4 osast. Esimene osa on “käsk”¹²⁴, sellele järgneb “käsualune”¹²⁵ ehk Gorgonia. Sellele omakorda järgneb “mis juhtuma peab”¹²⁶ ehk ta peab end Sofía jaoks sauna viskama. Kõige viimaseks osaks on kaks võimalust. Esimene võimalus on “saunanaise” osa¹²⁷ ehk Gorgonia peab saama saunanaiseks. Teine võimalus on, et seda peab tegema tema jaoks ehk osa “tema jaoks”¹²⁸.

“Käsu” osa¹²⁹ on kolmes koduses (1., 2. ja 4.) samasugune ning väljendatud ainult verbi καταναγγάσεται ’sunni’ kaudu. Verb καταναγγάσεται asub nendes kolmes korduses lauses esimesel positsioonil. Kolmandas korduses on verb καταναγγάσεται, aga ta on hoopis lause keskel. Täpsemalt on see Gorgonia koos matronüümi ja Gorgonia kohta käiva asesõna αὐτήν ’teda’ vahel. Samuti pean ma kolmandas korduses käsu osaks selle algust¹³⁰, milles keelatakse palve ignoreerimist. Viiendas korduses on “käsu” osa väljendatud hoopis sütitamise verbidega, mis käsivad Gorgonia organeid süüdata¹³¹. See kordus erineb märgatavalt eelnevatest “käsu” osadest, kuid ühine joon on, et see on siiski esimene lauseosa.

“Käsu” osale järgneb Gorgonia ehk “käsualuse” osa¹³², mis koosneb Gorgonia nimest ja ta sünnitajast¹³³. Neli esimest kordust on peaaegu samasugused. Nende korduste “käsualuse” osi

¹²⁴ Enamasti väljendatud nii καταναγγάσεται ’sunni’.

¹²⁵ Γοργονία, ἦν αἵτεκεν Νιλογενία ’Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia’.

¹²⁶ Βληθῆναι Σοφία, ἦν αἵταικεν ’Ισάρα, εἰς τὸ βαλανίον ’Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja’.

¹²⁷ Καὶ γενοῦ βάλανισσα{v} ’ja saagu saunanaiseks’.

¹²⁸ Αὐτῆ ’tema jaoks’.

¹²⁹ Need osad on tabelis 2 välja toodud paksus kirjas.

¹³⁰ Θιῶ μὴ μου παρακούσης τῆς δεήσεως, ἀλλὰ ποιήσον ’Ära eira mu palvet, vaid tee nii, et’.

¹³¹ Καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδί[αν,] τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα ’pane põlema, lõdmama vaim, süda, maks, hing’.

¹³² Need osad on tabelis 2 välja toodud punase taustaga.

¹³³ Γοργονία, ἦν αἵτεκεν Νιλογενία ’Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia’.

eristavad vaid τίκτω 'sünnitama' verbi erinevad kirja­pildid. τίκτω 'sünnitama' esineb kui αἵτεκεν, ἄταικεν, αἴταικεν ehk täishäälikuühend αι ja vokaalid α ja ε vahelduvad omavahel. Esimesest neljast kordusest erinevas viiendas korduses on Gorgonia nimele ja sünnitajale lisatud partitsiibid¹³⁴ κατομένη, πυρουμένη, βασανιζόμενη 'rõlev, lõõman, piinlev' ja τίκτω 'sünnitama' verbis asendub peale vokaalide muutuva kirja­pildi ka kaashäälik κ kaashäälikuga γ.

“Mis juhtuma peab“ osa¹³⁵ ehk Sofia jaoks sauna viskamise osa on igas korduses üldjoontes sama¹³⁶. Ainsad erinevused esinevad sõnade τίκτω 'sünnitama' ja eessõna εις 'sisse' kirja­pildis. Eessõna εις on viimases korduses kujul ις ja τίκτω esineb kujudel αἴταικεν, αἵτεκεν ja ἔτεκεν. Kuigi “mis juhtuma peab“ osa on kreeka keeles samamoodi sõnastatud, siis eesti keeles on need tõlke selguse eesmärgil üksteisest natuke erinevad.

Saunamaja temaatilise korduse lõpuna esineb kaks varianti. Esimeses ja viimases ehk viiendas korduses on peale “mis juhtuma peab“ osa osale väga sarnane jätk¹³⁷. Ehk peale selle, et Gorgonia peab end viskama saunamajja, lisandub, et ta peab saama saunanaiseks¹³⁸, mida ma kutsun “saunanaise“ osaks. Teine lõpu variant on öelda, kelle jaoks seda tuleb teha, ehk “tema jaoks“ osa¹³⁹. See esineb kolmes korduses (2., 3. ja 4.) ning on väljendatud daativis asesõnaga αὐτῇ 'tema jaoks'. See tema on siin juhul Gorgonia. Neljandas korduses on peale “tema jaoks“ osa lõpus ka juhüis, kuidas tuleb armastada.

¹³⁴ See on tabelis 2 välja toodud kaldkirjaga.

¹³⁵ See on tabelis 2 välja toodud roosa taustaga.

¹³⁶ βληθῆναι Σοφία, ἢν αἴταικεν Ἰσάρα, εις τὸ βαλανῖον 'Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja'.

¹³⁷ See on tabelis 2 väljatoodud heledama lilla taustaga.

¹³⁸ Καὶ γενοῦ βάλανισσα {v} 'ja saagu saunanaiseks'.

¹³⁹ See on tabelis 2 väljatoodud tumedama lilla taustaga.

Tabel 2 – Saunamaja temaatika kordused

1. kordus	2. kordus	3. kordus	4. kordus	5. kordus
read 13–14	read 34–35	read 43–44	read 50–52	read 59–62
<p>καταναγγάσατ αι Γοργονία, ἦν αἴτεκεν Νιλογενία, βληθῆναι Σοφία, ἦν αἴταικεν Ἴσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον, καὶ γενοῦ βαλάνισσα {ν}.</p>	<p>καταναγγάσατ αι Γο<ρ>γονία, ἦν αἴταικεν Νιλογενία, βληθῆναι Σ[ο]φία, ἦν αἴταικεν Ἴσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ·</p>	<p>θιὸ μή μου παρακούσης τῆς δεήσεως, ἀλλὰ ποιήσον Γοργονία, ἦν αἴταικεν Νιλογενία, κατανάγγασον αὐτὴν βληθῆναι Σοφία, ἦν αἴτεκεν Ἴσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ·</p>	<p>καταναγγάσατ αι Γοργονία, ἦν αἴταικεν Νιλογενία, βληθῆναι Σοφία, ἦν ἔτεκεν Ἴσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ, φιλήσε αὐτὴν φίλτρον, πόθον, ἔρωτι ἀκαταπαύστῳ.</p>	<p>καῦσον, ποιήσωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδί[αν,] τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα, καομένη, πυρρομένη, βασανιζομένη Γοργονία, ἦν αἴτεγεν Νιλογενία, ἕως ἂν βληθῆναι Σοφία, ἦν αἴτεκεν Ἴσά[ρα,] εἰς τὸ βαλανῖον, καὶ κενοῦ βαλάνισσα {ν}.</p>
<p>Sunni Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia, Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja ja saagu saunanaiseks.</p>	<p>Sunni Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia, Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, end viskama saunamajja tema jaoks.</p>	<p>Ära eira mu palvet, vaid tee nii, et Gorginia, kelle sünnitas Nilogenia, sunni ta viskama end Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, saunamajja tema jaoks,</p>	<p>Sunni Gorgoni a, kelle sünnitas Nilogenia, Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, viskama end saunamajja tema jaoks, sa armasta selle armuloitsu tõttu igatsevalt, ihaldavalt, lõppematult.</p>	<p>pane põlema, lõõmama vaim, süda, maks, hing, põlev, lõõmav, piinlev Gorgonia, kelle sünnitas Nilogenia, kunikis viskab end Sofia jaoks, kelle sünnitas Isara, ta end saunamajja ja saagu saunanaiseks.</p>

6.1.3. Vara

Loitsus kordub kaks korda osa, milles loitsija palub Gorgoniat juhtida, piinata teda öid ja päevi, väljuda igalt poolt Sofiat armastades ja ennast ja oma vara talle orjatarina ära anda (vaata tabel 3). Esimene kordus on ridades 15–19 ja teine kordus on ridades 37–39. Mõlemad kordused tähendavad sama, aga on keeleliselt väljendatud natuke erinevalt.

Toon välja erinevused nende korduste vahel. Esmalt erineb see, kuidas defineeritakse, kellega tuleb tegutseda¹⁴⁰ ehk Gorgonia. Esimeses korduses nimetatakse Gorgoniat kõigepealt nimepidi, siis kes ta sünnitas ja siis veel asesõnaga αὐτήν 'teda'¹⁴¹. Teises korduses väljendatakse hoopis lühemalt, öeldes ainult Gorgonia koos täpsustusega asesõna αὐτήν 'seda' näol¹⁴². Mõlemas korduses nimetatakse loitsivat oma nime pidid ja asesõna αὐτήν kaudu, ning on üldiselt hästi defineeritud, et me just õige Gorgonia loitsitud saaks. Otsustasin tõlkida αὐτήν ühel korral sõnaga 'seda' ja teisel korral 'teda', sest nii on eesti keelele sobilikum, kuigi on tegu sama sõnaga, samas vormis ja samas kasutuses.

Orjatarina enda ja oma vara ära andmises osas¹⁴³ on vaid üks erinevus¹⁴⁴. Selleks on, nagu ka vara temaatika alguses, kuidas öelda Gorgonia kohta. Esimeses korduses on kasutatud asesõna αὐτήν ja teises korduses vastavat isikut ehk Gorgonia. Teine kordus on täpsem, aga suurt erinevust see ei tekita, sest see, keda loitsitakse, on mõlemas korduses enne korralikult selgeks tehtud.

Viimane vara temaatiliste korduste erinevus on, et esimese korduse lõpus esineb veel põhjendus, miks Gorgonia peab seda kõike tegema¹⁴⁵, mis puudub täielikult teises korduses. Selleks põhjenduseks on jumala tahe¹⁴⁶, mis on ka tegelikult kordus ja kordub ridades 47–48.

¹⁴⁰ See on tabelis 3 välja toodud rohelise taustaga.

¹⁴¹ Ἀξάτε Γοργονία, ἦν αἴτεκεν Νιλογενία, ἀξάτε αὐτήν 'juhtige Gorgoniat, kelle sünnitas Nilogenia, juhtige teda'.

¹⁴² Ἀξάτε αὐτήν Γοργονία 'juhtige seda Gorgoniat'.

¹⁴³ See on tabelis 3 välja toodud paksu kirjaga.

¹⁴⁴ See erinevus on tabelis 3 välja toodud oranži taustaga.

¹⁴⁵ See on tabelis 3 välja toodud roosa taustaga.

¹⁴⁶ Ὅτι τοῦτο θέλι καὶ ἐπιτάσσει ὁ μέγας θεός 'sest seda tahab ja kohustab suur jumal'.

Väiksemad erinevused on ortograafias¹⁴⁷. Esimeses korduses on 'päevi' kirjutatud kui ἡμαίρας, aga teises korduses on ἡμαίρα. Esimeses korduses on 'välja hüppama' ἐκπηδήση ja teises korduses hoopis ἐκπηδήσαι. Vokaale on selles loitsus üpris loomunguliselt kasutatud, seetõttu ei vääri täishääliku η ja täishäälikuühendi αι omavaheline vaheldumine suuremat tähelepanu.

Tabel 3 – Vara temaatika kordused

1. kordus	2. kordus
read 15–19	read 37–39
<p>ἄξατε Γοργονία, ἦν αἵτεκεν Νιλογενία, ἄξατε αὐτήν, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ ἡμαίρας, δαμάσεται αὐτήν ἐκπηδήση ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία, {η}ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα, ἐκδότην αὐτήν ὡς δούλην ἑαυτήν αὐτῇ παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἑαυτῆς [κ]τήματα πάντα, ὅτι τοῦτο θέλει καὶ ἐπιτάσσει ὁ μέγας θεός,</p>	<p>ἄξατε αὐτήν Γοργονία, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ ἡμαίρα· δαμάσεται αὐτήν ἐκπηδήσαι ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία, ἦν αἵτεκεν Ἰσάρα, ἐκδότην Γοργονία ὡς δούλην ἐ[αυ]τῇ<v> παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἑαυτῆς κτήματα πάντα·</p>
<p>juhtige Gorgoniat, kelle sünnitas Nilogenia, juhtige teda, piinake ta keha öid ja päevi, sundige ta välja hüppama igast kohast ja igast majast armastades Sofiat, kelle sünnitas Isara, et ta orjatarina iseend talle ära annaks ja kogu oma vara, sest seda tahab ja kohustab suur jumal,</p>	<p>juhtige seda Gorgoniat, piinake ta keha öid ja päevi, sundige ta välja hüppama igast kohast ja igast majast armastades Sofiat, kelle sünnitas Isara, et Gorgonia orjatarina iseend talle ära annaks ja kogu oma vara,</p>

¹⁴⁷ Need on tabelis 3 välja toodud sinise taustaga.

Kokkuvõte

Töös esitan esimesed eestikeelsed tõlked uuritud naistevahelistest armuloitsudest (SM 1.37, PGM 32 ja SM 1.42), mis teeb need kättesaadavaks eestikeelsele lugejaskonnale, täites nii populariseerimise eesmärgi.

Tõlgete toetamiseks andsin ülevaate needustahvlitest, sest nendele kirjutati kõige sagedasemalt needusi, milleks on ka minu uuritud armuloitsud. Käsitlesin needuste tüüpe, kohti, kuhu need jäeti, keda nendes üles kutsuti, kes olid loitsu vahendajad ja laibadeemonid ja mis on võlusõnad. Kirjutasin ka peatüki armuloitsudest, milles kirjeldasin nende tüüpe ja seda, kes neid kasutasid. Peatükis, mis oli pühendatud naistevahelisele armastusele antiigis, tegin lühiülevaate olulisematest näidetest naistevahelistest romantilistest ja seksuaalsetest suhetest antiikaja kirjalikel ja keraamilistel allikatel. Iga loitsu kohta, mille ma tõlkisin, kirjutasin kommentaari, lisades nende füüsilise kirjelduse, sisu lühikirjelduse ja muud sarnast.

SM 1.42 temaatilisi kordusi uurides leidsin, et neid on kolm. Kõige rohkem on põlemapanemise kordust, mis käsib Gorgonia sütitada armastusega Sofia vastu. Põlemapanemise kordusest vähem on Saunamajja heitmise kordust, mille sisuks on käsk Gorgonial end heita saunamajja. Kõige vähem esines vara temaatilist kordust, mille sisuks oli käsk piinata Gorgoniat, kuni ta annab ära Sofiale enda ja enda vara.

Kirjanduse loetelu

Trükis ilmunud allikad

Antiigileksikon 1985. Teine trükk. Tallinn: Valgus.

Bilabel, Friedrich (1926). Sammelbuch Griechischer Urkunden aus Ägypten. Vol. 3. Berlin/Leipzig: Walter de Gruyter.

Boll, Franz (1910). Griechischer Liebeszauber aus Ägypten auf zwei Bleitafeln des Heidelberger Archäologischen Instituts. Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.

Brooten, Bernadette (1996). Love between Women: Early Christian Responses to Female Homoeroticism. Chicago: The University of Chicago Press.

Daniel, Robert; Franco Maltomini, eds. (1990). Supplementum Magicum. Vol. 1. Abhandlungen der rheinischwestfälischen Akademie der Wissenschaften, Sonderreihe Papyrologica Coloniensa 16.1. Opladen: Westdeutscher Verlag.

Dickie, Matthew (2000). Who Practised Love-Magic in Classical Antiquity and in the Late Roman World?. Cambridge: Cambridge University Press.

Dover, Kenneth (1989). Greek Homosexuality. Cambridge: Harvard University Press.

Faraone, Christophe (2001). Ancient Greek Love Magic. Cambridge: Harvard University Press

Franek, Juraj; Urbanová, Daniela; Ehmig, Ulrike (2025). Performative Adjuration Formula in Greek and Latin Inscriptions: A Survey of Amulets, Curse Tablets, and Funerary Monuments (1st ed). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.

Gager, John (1992). Curse Tablets and Binding Spells from the Ancient World. New York/Oxford: Oxford University Press.

Hopfner, Theodor (1921). Griechisch-ägyptischer Offenbarungszauber: mit einer eingehenden Darstellung des griechisch-synkretistischen Daemonenglaubens und der Voraussetzungen und Mittel des Zaubers überhaupt und der magischen Divination im besonderen. Leipzig: H. Haessel Verlag.

Hubbard, Thomas (2003). Homosexuality in Greece and Rome: a sourcebook of basic documents. Berkeley/Los Angeles/ London: University of California Press.

Jordan, David (1985). 'A Survey of Greek Defixiones not Included in the Special Corpora.' – *Greek, Roman and Byzantine Studies* 26, 151–197.

Klinck, Anne (2008). *Woman's songs in ancient Greece*. Montreal: McGill-Queen's university press.

Kritsky, Gene (2015). *The tears of Re: beekeeping in ancient Egypt*. New York: Oxford University Press.

Leick, Gwendolyn (1998). *A Dictionary of Ancient Near Eastern Mythology*. London: Routledge.

Metzger, Bruce; Coogan, Michael (1993). *The Oxford Companion to the Bible*. Oxford: Oxford University Press.

Milne, Joseph Grafon (1913). 'The Hawara Papyri.' – *Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete* 5, 378–397.

Muñoz Delgado, Luis; Rodríguez Somolinos, Juan (2001). *Léxico de magia y religión en los papiros mágicos griegos*. Madrid: Instituto de filología, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

Preisendanz, Karl (1931). *Papyri graecae magicae: die griechischen Zauberpapyri*. Leipzig/Berlin: Teubner.

Urbanová, Daniela (2018). *Latin curse tablets of the Roman Empire*. Innsbruck: Institut für Sprachen und Literaturen der Universität Innsbruck, Bereich Sprachwissenschaft.

Watson, Lindsay (2019). *Magic in Ancient Greece and Rome*. London: Bloomsbury Publishing Plc.

Wünsch, Richard (1912). 'Rezensionen und Anzeigen: Omaggio della Società Italiana per la ricerca dai papiri greci in Egitto al quarto Convegno dai Classicisti, tenuto in Firenze dal XVIII al XX Aprile del MCMXI. Florenz 1911, Ariani, 26 S., 3 Tafeln.' – *Berliner Philologische Wochenschrift* 32(1), 1–6.

Wünsch, Richard (1913). 'Zusatz zu Nr. 312 (S. 393).' – *Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete* 5, 397.

Interneti andmebaasid

DCLP/Trismegistos 92858 = LDAB. (kuupäev puudub). <https://papyri.info/dclp/92858> ,
(24.05.2025).

Summary

„Greek love magic between women“

In this thesis I present the first Estonian translations of the studied love spells (SM 1.37, PGM 32 and SM 1.42), which are spells where one woman curses another to fall in love with her. My translations make these spells more accessible to the Estonian-speaking readership, thus fulfilling the purpose of Greek love magic popularization.

To support the translations, I provided an overview of the nature of curse tablets, as these were most frequently used to write curses on. In the overview I talked about the types of curses and where they were left and who was invoked in them and who were the mediators and who were the corpse demons and what the *voces magicae* were. I also wrote a chapter on love curses, describing their types and who used them. In the chapter on love between women in antiquity, I gave a brief overview of the most important examples of romantic and sexual relationships between women in the written and on the ceramic sources of antiquity. For each spell I translated I wrote a commentary, a physical description of the spell and a brief description of its content.

In examining the thematic repetitions of SM 1.42, I found that there were three. The most numerous is the incendiary repetition, which commands Gorgonia to kindle love for Sophia. Fewer than the incendiary repetition is the repetition of throwing oneself into the bathhouse, which commands Gorgonia to throw herself into the bathhouse. The least occurring repetition is a thematic repetition of property, which includes a command to torture Gorgonia until she relinquishes herself and her possessions to Sophia.

Lisa 1 – Voces magicae loitsus Supplementum Magicum 1.42

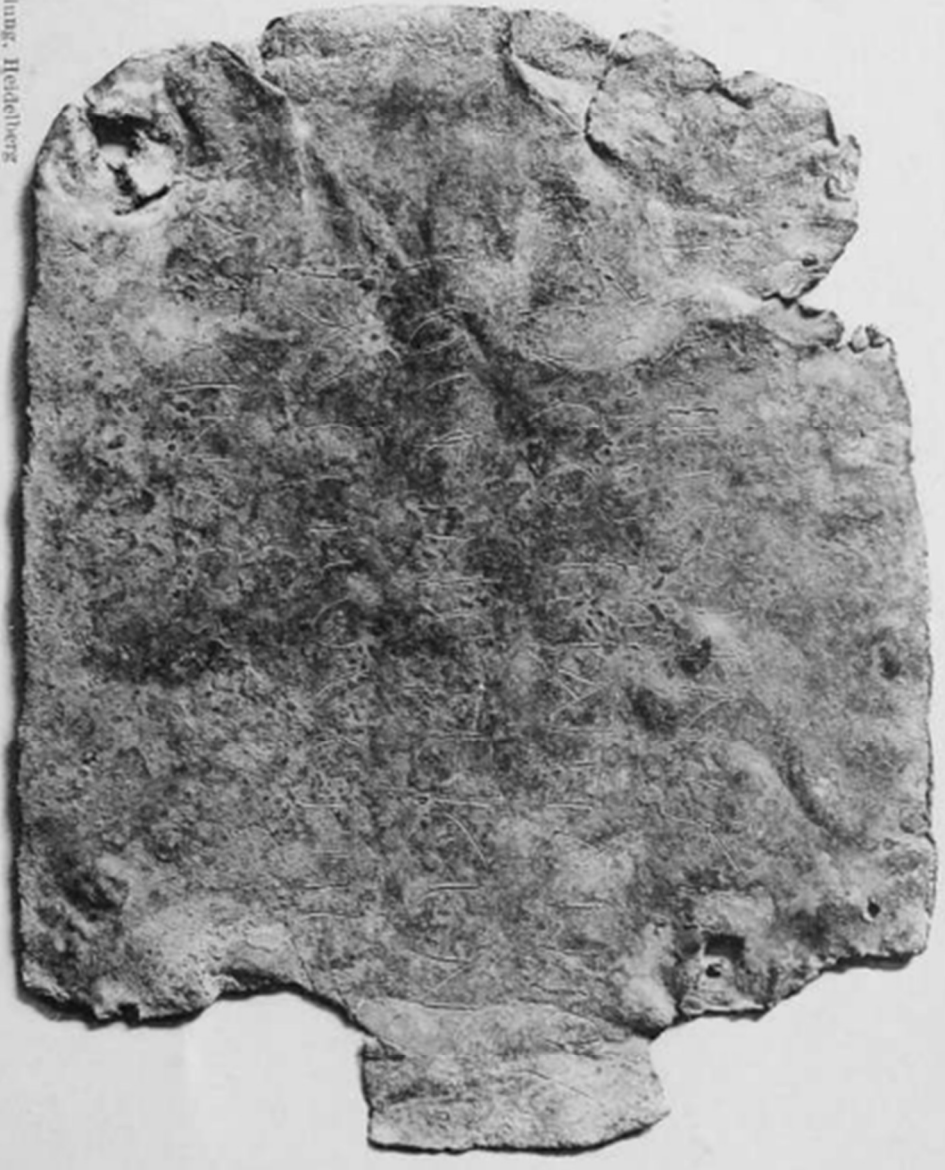
SM 1.42 loits kreeka keeles. Võlusõnad on määrgistatud punase taustaga.

s1 "στυγνοῦ σκότους ἔδρασμα, χαρχαρό-
στομα σκύλαξ, δρακοντέλιξε, τρικαρανοστρεφή,
κευθμωνοδίτα, μόλε, πνευματηλάτα, σὺν Ἐρινύσιν
πικραῖς μάλιστα ἡγγιωμέναις δράκοντες ἱεροί, μεν-
5 ἄδες, φρικτὲ κόραι, μόλετ' αἰς [ἔπα]ιοῦδᾶς τὰς ἐμὰς θυμουμέ-
νας· πρὶν ἢ με ἀνάγκη τοῦτον ἐκπεῖσαι ται ῥωπῇ ποιήσον πυρσόπνευ-
στον δαίμων<a>· ἄκουε καὶ πύησον ἅπαντα ἐν τάχῃ δρᾶσαι μηδὲν ἐναντι-
θεοῖς ἐμοί· ὑμῖς γὰρ ἔσται τῆς γαίης ἀρχηγέται." **αλαλαχος αλληχ Αρμαχι-**
μενευς μαγιμενευς αθινεμβης ασταζαβαθος αρταζαβαθος ωκουμ
10 φλομ λογαχιναχνα θου Αζαηλ και Λυκαηλ και Βελιαμ και Βελενηα
και σοχσογαμ σομογαν σοζογαμ ουζαγαμ βαυζαγαμ ουεδδουχ· διὰ τούτου τοῦ
ναικουδαίμονος φλέξον τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἣν αἵταικεν Νιλογενία,
ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἰσάρα· καταναγγάσεται Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογε-
νία, βληθῆναι Σοφία, ἣν αἵταικεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον, καὶ γενοῦ βαλάνισσα {v}· καῦσον, ποίρω-
15 σον, φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα ἐπ' ἔρωτι Σοφία, ἣν αἵτεγεν Ἰσάρα· ἄξατε
Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογενία, ἄξατε αὐτήν, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ ἡμῆρας, δαμάσα-
ται αὐτὴν ἐκπηδήση ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία, {η} ἣν αἵτεκεν Ἰσάρα, ἐκδότην αὐτὴν
ὡς δούλην ἐαυτὴν αὐτῇ παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἐαυτῆς [κ]τήματα πάντα, ὅτι τοῦτο θέλει καὶ ἐπιτάσσει ὁ μέγας
θεός, **ιαρτανα ουσουσιω ιφενθανγωχαινχουεωχ ασηιουω ιαρτανα ουσιουσιου ιφουενπυεθαδε**
20 αννουχεω ασηιουω· ἄναξ μάκαρ ἀθανάτων, Ταρτάρου σκῆπτρα λαβόν, στυγνοῦς δὲ δεινῆς
φοβεράς καὶ βιαρπάγου Λήθης, σάι τ' ἐπικραὶ τρέμουσι Κερβέρε χεται, σύ τ' Ἐρινύων μάλιστα εὐψό-
φους ῥήσεις· τὰ Περσεφόνης λέκτρα σὰς φρένας τέρπεις, ὅταν ἐπ' εὐναῖς ταῖς ποθουμέναις
χοροῖς, εἴθ' ἄφθιτον Σάραπιν ὄν τρέμι κόσμος, ἴδε σε Ὅσιριν ἄσ{σ}τρον Ἐγύπτου γαίης· σὸς γὰρ διάκτωρ
ἐστὶν πᾶ {ι} σσοφος καὶ πα<τ>ς, σὸς δ' ἐστὶν Ἄνουβις, εὐσεβῆς φθιτῶν κῆρυξ· δέυρο ἐλθέ, τὰς ἐμὰς γνώμας
25 τέλει, ἐπί σαι κρυπτοῖς τοῖσδαι συνβόλοις κλήζω· **αχαιφω θωθω αιη ιαη αι ια ηαι ηια ωθωθ ωφιαγα**
εμεν βαρασθρομουαι μωνσυμφιρις τοφαμμιεαρθειαιηαιμα σααωφευασε ενβηρουβα αμεν ου[ρα-
λις σωθαλις σωθη μου ρακτραθασιμουρ αχωρ αραμε χρειμει μοιτβιψ θαβαγραβου θλιβαρφ[ιξ]
ζαμενηθ ζαταρατα κυφαρταννα αννε Ερεσχιγαλ επλανγαρ[[βω]]βωθιθηαλιθαθθα διαδ[αξ]
σωθαρα σιερσειρ συμμυθα φρενωβαθα ωαη[.] λειχοιρετακεστρευ ιωαξειανρευ κορυνευκν[υρορ]
30 αλις σωθεωθ δωδεκακιστη ακρουροβορε σωκ... ρουμε σουχιαρ ανοχ ανοχ βριττανδρα σκυλμ[.]
αγαλ βαθραηλ εμαβριμα χρημλα αοστραχιν [.] αμου σαληνασαν τατ χολας σωρσαναγρ μαδου[ρε]
βοασαραουλ σαρουχα σισισρω ζαχαρρω ιβιβι βαρβαλ σοβουχ Ωσιρ ουωαι Αζηλ αβαδαωτ[.]
ιωβαδαων βερβαισω χιω υ υ υ φωβαλ λαμαχ χαμαργωθ βασαρα βαθαπαρ νεαιπεσχιωθ[.]
φορφορ ιωζε υζε χυχ χυχ χυχ· καταναγγάσεται Γο<ρ>γονία, ἣν αἵταικεν Νιλογενία, βληθῆναι Σ[ο-]
35 φία, ἣν αἵταικεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ· ναί, κύριε, βασιλεῦ χθονίων θεῶν, καῦσον, ποίρω[σον,]
φλέξον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι [καί]
φιλίᾳ Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἰσάρα· ἄξατε αὐτὴν Γοργονία, βασανίσατε αὐτῆς τὸ σῶμα νυκτὸς καὶ
ἡμῆρας· δαμάσεται αὐτὴν ἐκπηδήσει ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας φιλοῦσα<v> Σοφία, ἣν αἵτε-
κεν Ἰσάρα, ἐκδότην Γοργονία ὡς δούλην ἐ[αυ]τῆ<v> παρέχουσα<v> καὶ τὰ ἐαυτῆς κτήματα πάντα·
40 ναί, κύριε, βα(σι)λεῦ χθονίων θεῶν, συντέλεσον τὰ ἐ[γγ]εγραμμένα τῷ πεδάλῳ τούτου, ὅτι ἐξορκίζω σαι
τὸν ὅλον κόσμον, ἀρχὴν μίαν, μεμερισμένον, **Θωβαραβαν Σεμεσειλαμψ σασιβηλ σαρηφθω Ιαω Ιεου**
ια θηρηωφ ασηιουω πανχουχι θασσουθο Σωθ Φρη υπεγενβωρ Σεσενγεν Βαρφαραγγης ωλαμ βωρω
σεπανασασε θωβαυσθω ιαφθω σου θσοου· θιῶ μὴ μου παρακούσις τῆς δεήσεως, ἀλλὰ ποιήσον Γοργονία, ἣν αἵται-
κεν Νιλογενία, κατανάγγασον αὐτὴν βληθῆναι Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ· καῦσον, πύρωσον,
45 φλέξον τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἣν αἵτε-
κεν Ἰσάρα, ἐπ' ἄγαθῷ· **βολχοζη γονστι οφθη**· καῦσον, πύρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα
Γοργονία, ἣν ἔτεκεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἣν αἵταικεν Ἰσάρα, ὅτι τοῦτο θέλει ὁ μέγας
θεός, **αχχωρ αχχωρ αχχαχ πτουμι χαχχω χαραχωχ οτεναχωχευ και σισισρω σισι φερμου Χμουωρ Αρουηρ**
μυχωχαπτου χαραχπτου χαχχω χαραχωχ οτεναχωχευ και σισισρω σισι φερμου Χμουωρ Αρουηρ
50 Αβρασαξ Φνουνοβοηλ ογλοβα ζαραχωα βαριχαμω ὄν καλοῦσιν **βαχαμ κηβικ**· καταναγγάσεται Γορ-
γονία, ἣν αἵταικεν Νιλογενία, βληθῆναι Σοφία, ἣν ἔτεκεν Ἰσάρα, εἰς τὸ βαλανῖον αὐτῆ, φίλησε αὐτὴν φίλτρον,
πόθον, ἔρωτι ἀκαταπαύστῳ· **θηνωρθσι θηνωρ Μαρμαραωθ κρατεοχει ραδαρδαρα ξιω χιω χιωχα**
σισεμβρηχ ηχβερηχ χαχ ψεμψοι ον εμφρη χαλαχ ηρερε τωργηραιμψ μωψ μαλαχηρμαλα
χιβρηθυλιθα χαραβρα θωβωθ· καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦ-
55 μα Γοργονία, ἣν αἵτεγεν Νιλογενία, ἐπ' ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Σοφία, ἣν αἵταικεν Ἰσάρα, <> φίλτρον, πόθον, [..]
ἔρωτι· **θνωρ θηνωρ Αβρασαξ Μιθρα πευχηρ Φρη Αρσενοφρη αβαρι μαμαρμεβω Ιαω Ιαβωθ**
ἔξαν, Ἦλιε μελιούχε μελικέτωρ μελιγενέστωρ κμη[.]μ Αβλαναθαναλβα Ακραμμα-
χαμμαρι Σεσενγεν Βαρφαραγγης· ἄξον Γοργονία, ἣν αἵτεκεν Νιλογενία, ἐπὶ τοῦ ἔ-
ρωτος Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἰσάρα· καῦσον, ποίρωσον τὴν ψυχὴν, τὴν καρδί[αν,]
60 τὸ ἦπαρ, τὸ πνεῦμα, καομένη, πυρουμένη, βασανιζόμενη Γοργονία,
ἣν αἵτεγεν Νιλογενία, ἕως ἂν βληθῆναι Σοφία, ἣν αἵτεκεν Ἰσά[ρα,]
ἰς τὸ βαλανῖον, καὶ κενῷ βαλάνισσα {v}.

Lisa 2 – Papyri Graecae Magicae 32 pildid

Pildid on võetud Franz Bolli 1910 aasta raamatu “Griechischer Liebeszauber aus Ägypten auf zwei Bleitafeln des Heidelberger Archäologischen Instituts” lisast (Boll 1910).

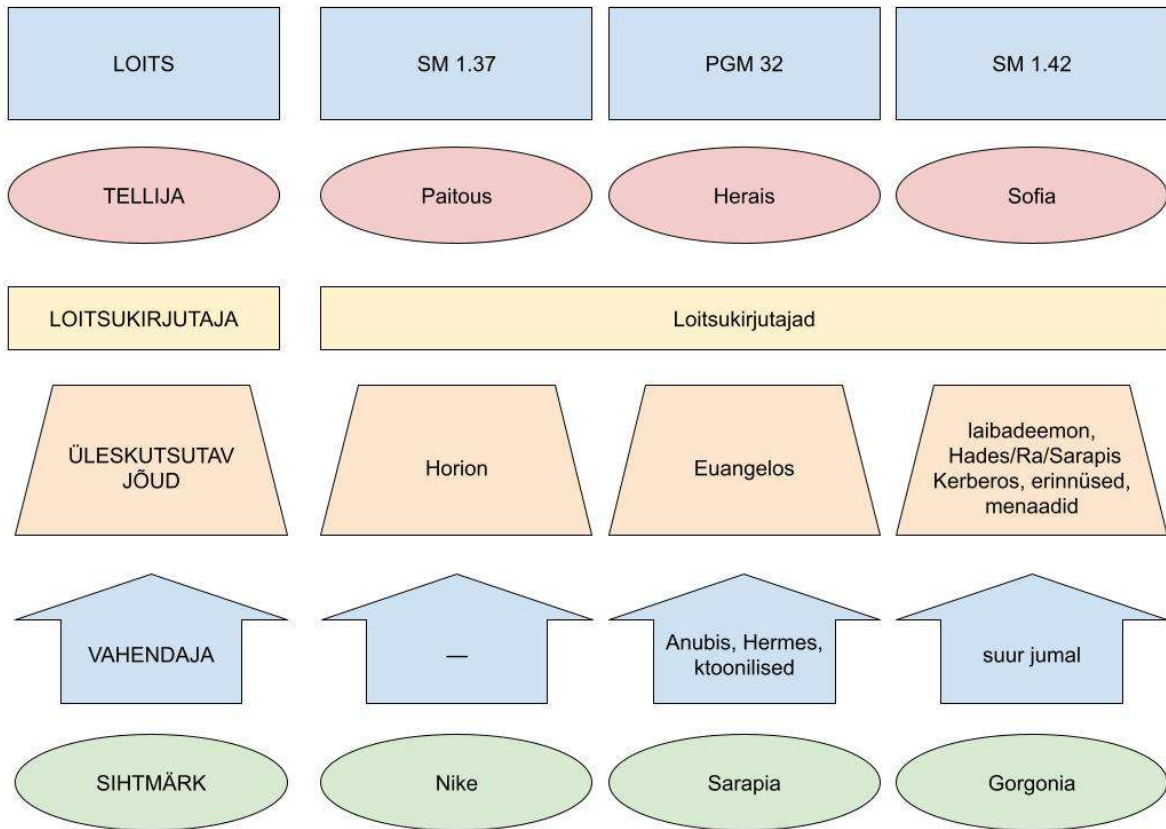
Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, Heidelberg

Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften
Philosophisch-historische Klasse, 2. Abh. 1910

Lisa 3 – Loitsudes tegutsejad

Annan ülevaate, kuidas loitsudes toimus tegutsejate vaheline suhtlus. Kõige vasakpoolsem veerg on legend ja ülejäänud kolm veergu on igaüks eraldi loits, mille pealkiri on helesinises ruutudega reas välja toodud. Loitsu pealkirja all olevas helepunaste ovaalidega reas on toodud välja tellija, ehk see, kes on see, kellesse loitsus armuma peab ja kes ilmselt tellis selle loitsu. Loitsu tellija pöördus loitsu saamiseks loitsukirjutaja poole, mis on näidatud järgmises reas kollase ristkülikuna. Loitsu kirjutaja kutsus üles igas välja toodud loitsus laibadeemonit ja SM 1.42 ka muid jõude, mis on välja toodud järgmises reas heleoranžides võrdhaarsetes trapetsites. Järgmises veerus helesinistes nooltes on välja toodud vahendajad, need on kõrgemal võimupositsioonil olevad olendid kui üleskutsutava jõu olendid. Vahendajaga kohustatakse madalamal positsioonil olevat üleskutsutavat jõudu loitsukirjutaja/-tellija soove täitma. Kõige alumises reas, rohelistes ovaalides, on loitsu sihtmärk, ehk see keda kogu selle loitsimisega sunnitakse armuma.

Loitsus SM 1.37 Paitous tellib loitsu, milles kutsutakse üles laibadeemon Horioni panema Nike Paitousesse armuma. Loitsus PGM 32 tellib Herais loitsukirjutajalt loitsu, milles kutsutakse üles laibadeemon Euangelost Anubise, Hermese ja ktooniliste jumaluste nimel, et ta paneks Sarapia Heraist armastama. Loitsus SM 1.42 Sofia tellib loitsu, milles kutsutakse üles nimetut laibadeemonit, Hades/Ra/Sarapis segu ehk allmaa valitsejat, Kerberost, erinüside ja menade suure jumala tahte nimel, et ta paneks Gorgonia armastama Sofiat.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Betty Jacklin Jennifer Neljand

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Naistevahelised loitsud kreeka armumaagias“

mille juhendajad on Ivo Volt ja Maria-Kristiina Lotman,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Betty Jacklin Jennifer Neljand

28.05.2025